

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

ŠVEICARIJOS ir LIETUVOS
bendradarbiavimo programa

KVALIFIKACIJŲ IR
PROFESINIO MOKYMO
PLĖTROS CENTRAS

Remiamas Šveicarijos indėliu mažinant ekonominius ir socialinius skirtumus ES

www.swiss-contribution.admin.ch

UŽSIENIEČIŲ PROFESINIS MOKYMAS LIETUVIŲ KALBA

Bendrasis modulis

Vilnius, 2026

UŽSIENIEČIŲ PROFESINIS MOKYMAS LIETUVIŲ KALBA

Bendrasis modulis

PARENGĖ:

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO MOKYMO PLĖTROS CENTRAS

Viršuliškių g. 103, LT-07196 Vilnius

Tel. +370 670 04 104

El. p. info@kpmnpc.lt

<https://kpmnpc.lv.lt/>

MAKETAVO:

LĮ „KRIVENTA“

V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius

Mob. tel. +370 682 47 899

El. p. kriventa@kriventa.lt

Turinys

1.	Įvadas ir tikslas	4
2.	Dabartinė situacija ir problematika	5
2.1.	Tarptautinių mokinių skaičiaus didėjimas profesinėse mokyklose	5
2.2.	Nevienodas lietuvių kalbos mokėjimo lygis	6
2.3.	Lietuvių kalbos metodikos šaltiniai	9
2.4.	Mokinių kalbiniai, religiniai, kultūriniai skirtumai	9
2.5.	Mokytojų kvalifikacija	10
2.6.	Visapusis mokinių įtraukimas	10
3.	Pagrindiniai kalbos ir dalyko mokymo metodai ir taikymo galimybės	11
3.1.	Kalbos ir dalyko mokymo metodų apžvalga	11
3.2.	Metodų lyginimas ir taikymo galimybės dėstant lietuviškai	12
4.	Bendrieji metodiniai principai ir jų taikymo pavyzdžiai	14
4.1.	Kalbos vartojimas pamokose	14
4.2.	Užduočių pateikimo strategijos	20
4.3.	Mokinių įtraukimas ir vertinimas	22
4.4.	Specifiniai principai būdingi profesiniam mokymui	24
5.	Praktiniai pamokų planų ir užduočių pavyzdžiai	26
	Saugus elgesys ekstremaliose situacijose (<i>Suvirintojo programa</i>)	27
	Transporto priemonės techninės būklės tikrinimas ir diagnostika (<i>Transporto priemonių remontininko programa</i>)	37
	Paviršiaus paruošimas ir glaistymas (<i>Apdailininko programa</i>)	45
	Nesudėtingos technologijos sriubų gaminimas – teorinė pamoka (<i>Virėjo programa</i>)	54
	Kirpimo įrankių rūšys, priežiūra, laikymas ir dezinfekavimas (<i>Kirpėjo programa</i>)	65
6.	Papildomi ištekliai ir šaltiniai	73
	Literatūros sąrašas studentams mokytis savarankiškai	73
	Šaltinių sąrašas	75

1. Įvadas ir tikslas

Modulio tikslai:

- ▶ pateikti teorinių ir praktinių patarimų profesinių dalykų mokytojams, kaip lietuviškai mokyti mokinius iš užsienio, kuriems lietuvių kalba nėra gimtoji;
- ▶ apžvelgti galimas mokymo metodikas ir jų principų taikymą dėstant lietuvių kalba, pateikti praktinių patarimų ir pavyzdžių;
- ▶ pristatyti kelių profesinių pamokų planus ir pavyzdžius;
- ▶ sudaryti lietuvių kalbos mokymosi priemonių literatūros sąrašą.

Tikslinės šio modulio programos yra suvirintojo, transporto priemonių remontininko, apdailininko, virėjo, kirpėjo, automatinių sistemų mechatroniko, fasadų šiltintojo, šildymo, vėdinimo, oro kondicionavimo sistemų montuotojo, padavėjo ir barmeno, kosmetiko profesinio mokymo programos. Pavyzdinės pamokos ir užduoties pavyzdžiai tikslingai kuriami šioms programoms. Tačiau bendrieji principai ir metodiniai nurodymai gali būti taikomi daugumai profesinio mokymo programų, kuriose lietuviškai mokosi mokiniai iš užsienio arba mokiniai, kuriems lietuvių kalba nėra gimtoji.

MODULIO NAUDOJIMO REKOMENDACIJOS

Modulis – tai tiesiogiai ugdymo procesui parengta praktinė mokymo ir metodinė priemonė, skirta profesijos mokytojams bei patiems mokiniams – trečiųjų šalių piliečiams. Pagrindinė jo paskirtis – padėti profesijos mokytojams organizuoti profesinį mokymą lietuvių kalba, taikant metodus ir praktinius sprendimus, padedančius atsižvelgti į skirtingą mokinių lietuvių kalbos mokėjimo lygį.

MEDŽIAGA PASIŽYMI ĮVAIRIOMIS TAIKYMO GALIMYBĖMIS UGDYMO PROCESSE:

- ▶ **modulyje pateiktus metodinius principus, mokymo metodus ir praktinius pavyzdžius galima taikyti planuojant ir organizuojant profesinį mokymą įvairiose profesinio mokymo programose, pritaikant juos pagal mokinių lietuvių kalbos mokėjimo lygį;**
- ▶ **pateiktus pamokų planus, užduotis ir praktinius pavyzdžius galima adaptuoti konkrečios profesinio mokymo programos turiniui, keičiant jų apimtį, sudėtingumą ar mokymo metodus;**
- ▶ **modulio tekstus, užduotis ir praktinius pavyzdžius galima naudoti kaip dalomąją medžiagą mokiniams arba kaip pagrindą rengiant savo mokymo medžiagą;**
- ▶ **galima naudoti visą modulį arba pasirinkti tik atskiras jo temas, metodus, praktinius pavyzdžius ar užduotis, pritaikant jas individualiam, poriniam ar grupiniam darbui;**
- ▶ **moduliu gali naudotis ir patys mokiniai – trečiųjų šalių piliečiai – savarankiškai, gilindami profesinę leksiką, atlikdami užduotis ir rengdamiesi profesinio mokymo veikloms.**

2. Dabartinė situacija ir problematika

2.1. Tarptautinių mokinių skaičiaus didėjimas profesinėse mokyklose

Pagal ŠVIS (Švietimo valdymo informacinė sistema) pateikiamą statistiką apie profesinių mokyklų mokinius užsieniečius¹ Lietuvos profesinėse mokyklose kasmet daugėja studentų iš užsienio. Statistika skaičiuoja visus profesinio lavinimo mokinius: a) mokinius, neturinčius pagrindinio išsilavinimo, besimokančius profesijos ir siekiančius įgyti pagrindinį išsilavinimą; b) mokinius, neturinčius pagrindinio išsilavinimo, besimokančius tik profesijos; c) mokinius, turinčius pagrindinį išsilavinimą, besimokančius tik profesijos; d) mokinius, turinčius pagrindinį išsilavinimą, besimokančius profesijos ir siekiančius įgyti vidurinį išsilavinimą; e) mokinius, besimokančius profesinio mokymo programose kartu su socialiniais įgūdžiais; f) mokinius, turinčius vidurinį išsilavinimą ar baigusius vidurinio ugdymo programas, besimokančius profesijos.

Pateikiamoje lentelėje statistinė informacija rodo, kad per pastaruosius metus ženkliai didėja mokinių užsieniečių skaičius visose profesinio mokymo mokyklose. Svarbu pastebėti, kad ypač didėja besimokančių užsieniečių, turinčių nuolatinį leidimą gyventi Lietuvoje, skaičius.

Lentelė Nr. 1. Statistiniai duomenys apie profesinių mokyklų mokinius užsieniečius Lietuvoje

Mokslo metai	Mokiniai užsieniečiai (visi mokiniai, kurie nėra Lietuvos Respublikos piliečiai)	Iš jų užsieniečiai, nuolat gyvenantys Lietuvoje (asmenys, turintys leidimą dirbti, atliekantys diplomatinę misiją, imigrantai, turintys nuolatinio gyventojo statusą)	Iš jų užsieniečiai, atvykę tik mokytis (atvykę siekti aukštesniojo mokslo, prieš tai įgiję pagrindinį, vidurinį išsilavinimą savo šalyje, turintys leidimą mokytis)
2021–2022	80	34	46
2022–2023	147	96	51
2023–2024	242	192	50
2024–2025	689	404	78
2025–2026	840	473	211

Dominuojančios šalys, iš kurių atvyksta užsieniečiai yra: Ukraina, Baltarusija, Rusija, Moldova, Sakartvelas, – tačiau pasitaiko pavieniai ar keli studentai iš JAV, Serbijos, Indijos, Latvijos, Uzbekistano, Danijos, Tadžikistano, Izraelio, Kazachstano, Japonijos, Vokietijos, Filipinų, Vietnamo, Italijos, Belgijos, Rumunijos, Slovakijos, Pietų Korėjos, Afganistano, Sirijos, Nigerijos, Alžyro, Kolumbijos, Airijos.²

¹ <https://svis.emokykla.lt/pm-mokiniai/>

² Mokiniai užsieniečiai, 2025–2026 metai, <https://svis.emokykla.lt/pm-mokiniai/>

Tos pačios agentūros pateikiamais duomenimis dominuojanti kalba, kuria mokosi mokiniai yra lietuvių, tik labai nedidelis procentas mokosi rusų ir lenkų kalbomis. Tačiau ši statistika nepateikia duomenų apie mokinius, kurie yra Lietuvos piliečiai, bet jų gimtoji kalba nėra lietuvių, ir apie grįžtančius iš emigracijos Lietuvos piliečius, kurių gimtoji kalba yra lietuvių, bet dažnai pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą jie yra įgiję ne Lietuvoje, jie gali būti niekada formaliai ar neformaliai nesimokę lietuvių kalbos. Ši situacija lemia, kad mokinių lietuvių kalbos lygis, jos vartojimo įgūdžiai ir žinios labai varijuoją ir skiriasi.

Pastaraisiais metais siekiant kuo efektyviau integruoti migrantus į Lietuvos profesinį mokymą ir vėliau į darbo rinką bei socialinį gyvenimą diegiamos naujos. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija siūlo užtikrinti pirmosios profesinės kvalifikacijos įgijimą mokantis tik lietuvių kalba. Mokiniam užsieniečiams, nemokantiems lietuvių kalbos, būtų užtikrinama galimybė pereinamuoju laikotarpiu mokytis dvikalbiu būdu (lietuvių kalba ir kita kalba), gauti kitokią pagalbą, kad iki kvalifikacijos suteikimo profesinis mokymas būtų vykdomas lietuvių kalba.³

Mokantis iš kitų šalių gerųjų pavyzdžių svarbu atkreipti dėmesį, kad profesinių programų pasirinkimas, trukmė ir mokymosi rezultatai priklauso nuo mokinio kalbos mokėjimo lygio. Pavyzdžiui, Šveicarijoje migrantams keliami kalbos reikalavimai norint patekti į profesinio mokymo programas priklauso nuo pasirinktos programos sudėtingumo ir trukmės. Siekiant įgyti pagrindinį profesinį mokymą, trunkantį dvejus arba trejus metus reikalaujama būti pasiekus bent B1 kalbos lygį pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis. Aukštesnio lygio programoms (3–4 metai), kurioms keliami didesni kalbiniai reikalavimai (pvz., komercijos darbuotojų rengimas), reikalingas B2 lygis. Palengvintas kelias – Federalinis profesinis sertifikatas – siūlomas tiems, kurių mokymosi rezultatai ar kalbos žinios yra žemesnio lygio, tai 2 metų trukmės programos, kurios yra mažiau reikalaujančios ir tarnauja kaip žemesnis slenkstis į darbo rinką.⁴ Migrantai, kurių kalbos lygis nesiekia B1 kalbos mokėjimo lygio, gali pradėti nuo 1 metų trukmės *INVOL* programos. Čia mokomasi profesinės kalbos pagrindų kartu su praktiniu darbu, kad būtų pasiektas reikiamas lygis tolesniam mokymuisi.⁵ Toks laipsniškas kalbos ir profesinio turinio mokymasis galėtų būti pritaikytas ir Lietuvos profesinėse mokyklose, leistų į profesinį ugdymą įtraukti užsieniečius, kurių lietuvių kalbos lygis nėra vienodas ir dažnai gan stipriai varijuoja.

2.2. Nevienodas lietuvių kalbos mokėjimo lygis

Kalbos mokėjimo lygiai apibrėžiami pagal Europos standartus, kurie apskritai numato bet kokios kalbos mokėjimą. Šie standartai jau ilgą laiką taikomi nustatant ir lietuvių kalbos mokėjimo lygį.

³ Siūloma nuo kitų metų užsieniečiams užtikrinti profesinį mokymą lietuvių kalba, *Naujienos* 2025-11-05, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/siuloma-nuo-kitu-metu-uzsienieciams-uztikrinti-profesini-mokyma-lietuviu-kalba-kD82/>

⁴ Le portail officiel suisse d'information de l'orientation professionnelle, universitaire et de carrière, <https://www.orientation.ch/>

⁵ Vocational education and training VET, apprenticeship, <https://www.orientation.ch/dyn/show/244498>. Apprenticeships boost immigrant integration in Switzerland, <https://www.swissinfo.ch/eng/various/beat-jans-honours-successful-integration-pre-apprenticeship/90238742>

Lentelė Nr. 2. Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygiai: visuminė skalė 6

Geras vartotojas	C2	Geba lengvai suprasti iš esmės viską, ką girdi ar skaito. Nuosekliai atpasakodamas diskusijas, pasakojimus ar nuomones geba apibendrinti skirtingų skaitomų ar klausomų šaltinių informaciją. Geba spontaniškai, visiškai laisvai ir tiksliai, perteikdamas reikšmės niuansus išdėstyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras net ir sudėtingesnėse situacijose.
	C1	Geba suprasti įvairius sudėtingus ilgesnius tekstus ir suvokti potekstę. Geba spontaniškai, laisvai, ilgai neieškodamas raiškos priemonių, išdėstyti savo nuomonę, nuostatą, pažiūras. Geba lanksčiai ir veiksmingai vartoti kalbą visuomeniniais, akademiniiais ir profesiniais tikslais. Geba kurti aiškų, gerai sukomponuotą, detalių tekstą sudėtingomis temomis laikydamasis stiliaus ir formos reikalavimų, tinkamai vartodamas siejimo priemones.
Savarankiškas vartotojas	B2	Geba suprasti sudėtingų tekstų tiek konkrečiomis, tiek abstrakčiomis temomis pagrindines mintis, taip pat ir specializuotas diskusijas profesinėmis temomis. Geba pakankamai spontaniškai ir laisvai bendrauti žodžiu ir raštu, todėl bendravimas su gimtakalbiais, nesukeliant jiems įtampos ir patiems jos nejaučiant, yra visiškai įmanomas. Geba kurti aiškų, detalių tekstą daugeliu temų ir paaiškinti savo požiūrį svarstomais klausimais, išdėstydamas įvairių pasirinkimų pranašumus ir trūkumus.
	B1	Geba suprasti aiškių tekstų apie žinomus dalykus, su kuriais susiduria darbe, mokykloje, poilsiaudami ir pan., svarbiausias mintis. Geba susidoroti su dauguma keliaujant susiklostančių situacijų toje šalyje, kurioje kalbama tiksliai kalba. Geba bendrauti daugelyje numatomų kasdienio gyvenimo situacijų ir kai kuriose netikėtose situacijose. Geba kurti paprastą rišlų tekstą įprastomis arba jam įdomiomis temomis. Geba apibūdinti patirtį ir įvykius, svajones, viltis, norus, trumpai nurodyti priežastis ir paaiškinti nuomones ar planus.
Pradedantis vartotojas	A2	Geba suprasti sakinius ir dažnai vartojamus posakius, susijusius su svarbiausiomis gyvenimo sritimis (pavyzdžiui, apie asmenį, šeimą, pirkimą, vietos geografiją, darbą). Geba komunikuoti įprastose kasdieninėse situacijose apie žinomus dalykus, kai tereikia pasiteirauti informacijos ar ją suteikti. Paprastomis kalbos priemonėmis geba papasakoti apie savo išsilavinimą, artimiausią aplinką, būtiniausius poreikius.
	A1	Geba suprasti ir vartoti žinomus būtiniausius posakius ir pagrindines frazes, kad patenkintų konkrečius poreikius. Geba pristatyti ir pristatyti kitą, užduoti asmeninio pobūdžio klausimų (pavyzdžiui, kur gyvena, ką pažįsta, kokius daiktus turi) ir atsakyti į tokius pat klausimus. Geba susikalbėti labai paprastai, jei tik pašnekovas kalba lėtai, aiškiai ir yra pasirengęs padėti.

⁶ Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys. Vilnius, 2008, psl. 45 (versta iš: *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, Council of Europe, Cambridge University Press, 2002).

Didžiausi sunkumai kyla, kai klasėje susirenka mokiniai pasiekę nevienodą kalbinį lygį. Lietuvių kalbos vartojimo lygis gali stipriai skirtis tarp tos pačios klasės ar grupės mokinių. Mokiniai ateina mokėdami skirtingus dalykus. Grupėje gali būti labai įvairaus kalbinio pasirengimo mokinių.

Mokytojo užduotis iš pat pradžių išsiaiškinti užsieniečių mokinių lietuvių kalbos mokėjimo lygį ir suprasti mokinių lietuvių kalbos vartojimo galimybes. Mokiniai gali būti išlaikę vienokius ar kitokius Valstybinius lietuvių kalbos kategorijos egzaminus, baigę vienus ar kitus kursus, pateikti įvairius lietuvių kalbos mokėjimo pažymėjimus, tačiau realią ir konkrečią situaciją privalo nusistatyti pats profesinės mokyklos dalyko mokytojas. Lengviausias būdas kalbos lygiui nustatyti yra duoti parašyti testą, bet geriausiai kalbos lygis išaiškėja rašant trumpą rašto darbą arba atsakinėjant į atvirusius klausimus. Optimaliausiai lietuvių kalbos lygį galima nustatyti, kai mokiniai rašo pamokos metu ranka. Jei leidžiama naudotis techninėmis galimybėmis (vertimo programomis) rekomenduotina griežtai apibrėžti ir prižiūrėti jų vartojimą.

Svarbu pirmųjų pamokų metu nustatyti ir išsiaiškinti mokinių kalbėjimo įgūdžius, gebėjimą žodžiu reikšti mintis, įsiminti sudėtingesnius terminus. Tai išryškėja įvadinio pokalbio su mokiniu metu. Galima paklausti, ko mokiniai tikisi iš pamokų, ką yra girdėję ir žino apie vieną ar kitą dalyką (pavyzdžiui, kur planuoja dirbti baigę mokslus, kodėl pasirinkta profesija ar programa gali būti naudinga, ar pasirinkta profesija yra populiari jų šalyje). Reikia atkreipti dėmesį ne tik į tartį ar gramatiką, bet ir į tai, koku tempu kalba mokiniai, ar rišliai reiškia mintis, ar vartoja daug žodžių, ar tik apsiriboja pačiais pagrindiniais terminais, ar vartojama leksika yra turtinga. Kalbos lygį atskleidžia ir studentų atsakymų ilgis, ar atsako vienu žodžiu, ar mintis geba reikšti prasmingais sakalais.

Taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad to paties mokinio klausymo, skaitymo, kalbėjimo ir rašymo lygiai gali skirtis. Gali būti, kad vienas mokinyss geriau kalba, bet prasčiau rašo, o kitas mokinyss geriau rašo, bet prasčiau kalba ar prasčiau supranta girdimą tekstą. Mokytojo tikslas – pažinti mokinius, derinti užduotis ir tekstus prie jų kalbos mokėjimo lygio, bet kartu išlaikyti aukštą profesinio mokymo lygį ir lavinti profesines žinias bei įgūdžius.

Šveicarijos *fide* programa (pranc. *Français, Italiano, Deutsch en Suisse*), kuri yra nacionalinė kalbinės integracijos sistema, skirta trečiųjų šalių piliečiams ir užsieniečiams mokytis ir vertinti valstybinių kalbų (vokiečių, prancūzų, italų) įgūdžius, gali būti geru pavyzdžiu mokytojams Lietuvoje. Skirtingai nuo tradicinių akademinių egzaminų, ši programa orientuota į praktinį kalbos vartojimą kasdienėse situacijose, pavyzdžiui, bendraujant darbe, pas gydytoją ar valstybinėse institucijose. Vertinimas apima A1–B1 lygius, o jo rezultatas – kalbos pasas, kuris yra būtinas siekiant leidimo gyventi (B arba C tipo) ar Šveicarijos pilietybės. Programos stiprybė yra jos lankstumas, nes žodiniai ir rašytiniai įgūdžiai vertinami atskirai, sudaroma galimybė lavinti tuos kalbos vartojimo įgūdžius, kurie yra svarbūs konkrečioje profesinėje situacijoje.⁷

Lietuvai, susiduriančiai su didėjančiais migracijos srautais, *fide* modelis galėtų tapti pagrindu kuriant efektyvesnę lietuvių kalbos mokymo ir integracijos sistemą. Užuoat taikius standartizuotus, į gramatiką orientuotus testus, Lietuva galėtų perimti profesinėmis situacijomis ir simuliacijomis grįstą mokymą, kuris padėtų užsieniečiams greičiau įgyti praktinių įgūdžių, būtinų kasdieniniam gyvenimui ir sėkmingam įsiliejimui į darbo rinką. Atskiras žodinių ir rašytinių įgūdžių vertinimas būtų itin aktualus darbuotojams iš trečiųjų šalių, kuriems bendravimas darbo aplinkoje yra svarbesnis už rašybos subtilybes. Tokia sistema skatina įsilieti į darbo rinką ir realų gyvenimą, mokytojams padeda kurti įtraukią, praktiniais įgūdžiais grįstą, mokytis skatinančią aplinką.

⁷ <https://fide-service.ch/en/home>

2.3. Lietuvių kalbos metodikos šaltiniai

Lietuvių kalbos mokymas užsieniečiams Lietuvoje vis dar yra palyginti naujas ir besiformuojantis reiškinys, kurio raida ypač suintensyvėjo Lietuvai atgavus nepriklausomybę, bet ypač tapo aktualus pastaraisiais metais, kai užsieniečių skaičius Lietuvoje ženkliai padidėjo dėl geopolitinės situacijos. Nors lietuvių kalbos kaip svetimosios dėstymo tradicija jau turi tam tikrą pagrindą universitetuose (Vilniaus universitetas, VDU, VDU Šveitimo akademija, Kauno technologijos universitetas, Klaipėdos universitetas, LCC tarptautinis universitetas) ir nuolat organizuojamuose kalbų mokyklų kursuose, šios srities metodika, mokymo priemonės ir mokytojų rengimas dar tik įsitvirtina švietimo sistemoje.

Pastaraisiais metais ypač ryškėja poreikis ne tik mokyti kalbos bendrinės vartosenos, bet ir ugdymo procesą sieti su profesinių įgūdžių formavimu. Tai – naujas išbandymas mokytojams ir visai profesinio mokymo sistemai, kylantis iš augančios užsieniečių, migrantų bei reemigrantų vaikų integracijos į profesines mokyklas ir darbo rinką. Kaip lietuvių kalba gali tapti ne tik komunikacijos, bet ir profesinio mokymosi priemone – tai klausimas, reikalaujantis specifinio pedagogų pasirengimo, integruotos metodikos ir turinio bei kalbos mokymo derinimo. Tokiose situacijose kalbos mokytojas tampa ne vien kalbininkas, bet ir tarpininkas tarp kalbos bei konkrečios profesinės srities turinio. Tuo pačiu, profesinės specialybės mokytojas tampa ir profesinio dalyko, ir kalbos mokytoju, kuriam iškyla sudėtinga užduotis – ugdyti profesinius įgūdžius lietuvių kalba. Tarpdalykinis bendradarbiavimas tarp lietuvių kalbos ir profesijos mokytojų gali būti raktas, leidžiantis sukurti mokymo priemones, padedančias mokiniams siekti gerų profesinių rezultatų, integruotis į Lietuvos kultūrinį gyvenimą ir darbo rinką.

2.4. Mokinių kalbiniai, religiniai, kultūriniai skirtumai

Mokinių kilmė, gimtoji kalba, elgesio normos ir tradicijos turi didelės įtakos jų ugdymui, pasiekimams, tarpusavio bendravimui, integracijai į Lietuvos kultūrinį gyvenimą ir į darbo rinką ateityje.

Mokinių iš užsienio sėkmė ir mokymosi rezultatai priklauso ir nuo jų kultūrinės patirties, kilmės ir šaknų. Dažnai pasitaiko studentų iš slavakalbių šalių (ukrainiečiai, baltarusiai, rusai), Azijos (kinai, korėjiečiai, indai), Artimųjų Rytų (arabiškai kalbančios šalys), grįžtantys Lietuvos emigrantų vaikai iš angliškai ar germaniškai kalbančių šalių. Sudėtingiausia, kai vienoje klasėje arba grupėje yra įvairių mokinių, nes tuomet reikia ne tik atsižvelgti į mokinių lietuvių kalbos lygį, bet į kultūrinius aspektus.

Dabartinės technologijos leidžia išsiversti terminus į įvairiausias pasaulio kalbas. Tačiau kalbinė patirtis: gimtoji kalba, kiek ir kokių užsienio kalbų mokama, kiek ilgai gyventa Lietuvoje ir mokytasi lietuvių kalbos – turi įtakos gebėjimams ir mokymosi pasiekimams.

Mokytojo vaidmuo yra ypatingai svarbus, nes siekiant gerų mokymosi rezultatų ir įtraukiojo mokymosi, reikia atsižvelgti ne tik į lietuvių kalbos mokėjimo skirtumus, bet pagarbiai elgtis su visų rasių ir kultūrų studentais, gerbti mokinių religinius įsitikinimus, padėti integruotis į dabartinį Lietuvos gyvenimą ir darbo rinką. Svarbu pažymėti, kad net ir tarp tos pačios šalies mokinių gali būti įvairių kultūrinių skirtumų. Tai priklauso nuo jų šeimos, išsilavinimo, tradicijų. Siekdamas kuo geriau pažinti savo mokinius mokytojas privalo pagarbiai elgtis su visais mokiniais, neišskirti jų pagal jų kilmę, rasę, religiją, lytį ar orientaciją. Mokinių pasitikėjimas įgyjamas įsiklausant į jų istorijas, patirtis ir pagarbiai elgiantis su visais, tuo labiau, kad neretai, ypač dabartinės geopolitinės situacijos akivaizdoje, pamokose gali būti mokinių iš karo, smurto ar prievartos pažeistų kraštų, net priešiškų ar tarpusavyje kovojančių šalių. Mokytojo vaidmuo čia yra labai svarbus, reikalaujantis ne tik profesinio ar kalbinio pasiruošimo, bet ir psichologijos žinių.

2.5. Mokytojų kvalifikacija

Besikeičiantis mokinių kontingentas ir jų poreikiai, nuolat atsirandančios technologijos lemia tai, kad mokytojas taip pat nuolat turi mokytis ir ugdyti savo kvalifikaciją, mokytis naujų dalykų ir savotiškai mokytis kartu su savo mokiniais. Dabar atsiranda poreikis ne tik išmanyti savo profesinius dalykus, bet gebėti juos pateikti lietuviškai. Pasiruošimas pamokoms ir praktiniams užsiėmimas pagal mokinių poreikius tampa esminis ir neišvengiamas. Profesijos mokytojai patys raginami puikiai mokėti lietuvių kalbą, domėtis savo srities terminija, prisitaikyti prie nuolat atsirandančios ir lietuviškai besiformuojančios naujų technologijų leksikos. Taip pat svarbu gebėti aiškinti kartais labai sudėtingus profesinius dalykus įvairiais kalbos mokėjimo lygiais, mokėti adaptuoti originalius tekstus pagal konkrečių mokinių kalbos mokėjimo lygį. Mokytojo užduotis – derinti profesinį turinį su kalbos mokymu, kurti vizualines priemones, profesinės leksikos žodynus, rinkti vaizdinę medžiagą, kurią galima pritaikyti pamokų metu. Rekomenduotina profesinės mokyklos, kurioje yra daug mokinių užsieniečių, mokytojams dirbti kartu: kurti medžiagą, derinti profesinį ir kalbos mokymą, dalintis pamokos organizavimo, mokinių įtraukimo į mokymo procesą patirtimi, mokytis valdyti klasę, kurioje yra nuo karo pabėgusių ar trauminių patirčių turinčių mokinių.

Dabartinė situacija iškelia nemažai probleminių sričių: trūksta mokytojų, gebančių derinti profesinį turinį su lietuvių kalbos mokymu, nėra parengtų metodikų, profesijos mokytojai neturi pakankamai medžiagos, leidžiančios užsieniečius mokyti lietuviškai ir tuo labiau yra nepakankamai mokymų apie traumas patyrusių mokinių integraciją.

2.6. Visapusis mokinių įtraukimas

Mokytojo darbas yra patriotinis darbas, ugdantis ne tik dalykines mokinių kompetencijas, bet skatinantis tobulinti kalbinius įgūdžius, pristatantis Lietuvą, formuojantis požiūrį į šalį, kurioje jie galimai gyvens ir dirbs. Mokytojo darbas tampa dar labiau svarbus, nes tarptautiniams mokiniams suteikiama galimybė įsitraukti į bendruomenės gyvenimą, tarpusavio bendravimą, mažinti izoliaciją ir palaikyti psichologinę sveikatą. Mokiniai įsitraukia į mokymo procesą keliais lygmenimis: emociškai jaučiasi saugiai ir patogiai pamokų metu, socialiai bendrauja su savo klasės draugais ir bendramoksliais, ugdo lietuvių kalbos įgūdžius ir jaučia progresą, pažįsta Lietuvos kultūrinę aplinką ir bendravimo normas bei aktyviai lavina akademines žinias, lemsiančias jų profesines galimybes ir įsitraukimą į darbinę aplinką.

Profesinių pamokų metu labai svarbu skatinti mokinių įsitraukimą į mokymo procesą naudojant visas galimas vizualias priemones, kuriant realias profesines ir kalbines situacijas, skatinant mokinius dirbti poromis ir grupėmis, organizuojant įvairius projektus ir pristatymus pagal profesinę sritį. Kalbinį įsitraukimą ir lietuvių kalbos lavinimą skatina mokytojo kalbos aiškumas, tekstų ir instrukcijų adaptavimas, dvikalbių ar net trikalbių žodynų kūrimas.

Profesinės pamokos gali būti pirmoji vieta, kur mokiniai atranda bendruomenę Lietuvoje. Tai vieta, kur jie susipažįsta su Lietuvoje priimtinais elgesio normomis, profesine etika ir pilietinėmis vertybėmis. Mokytojai formuoja užsieniečių požiūrį į Lietuvą, dėl to visapusis mokinių įtraukimas į mokymo procesą tai ir jų įtraukimas į mūsų šalies gyvenimą, kalbinė bei kultūrinė integracija.⁸

⁸ *Metodinis vadovas profesinio mokymo įstaigoms dėl trečiųjų šalių piliečių integracijos*. Vilnius: Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, 2025.

3. Pagrindiniai kalbos ir dalyko mokymo metodai ir taikymo galimybės

Dalyko mokymas užsienio kalba labiausiai paplitęs anglakalbėse šalyse, todėl galima remtis pagrindiniais anglų kalbos kaip antrosios arba anglų kalbos kaip užsienio mokymo principais.

3.1. Kalbos ir dalyko mokymo metodų apžvalga

- ✚ **Turiniu grįstas mokymas** (*Content-Based Instruction*)⁹ – tai užsienio kalbos mokymo metodas, kai kalbos mokomasi nagrinėjant dalykinio turinio tekstus, atliekant profesines užduotis ir kuriant realias darbo situacijas. Kalbos ir gramatikos mokomasi nagrinėjant konkretaus dalyko medžiagą. Nors siekiama mokytis kalbos ir dalyko, visgi šio metodo tikslas yra lavinti ir ugdyti kalbinius įgūdžius. Kalba yra pagrindinis mokymo objektas, o dalykinis turinys yra tik priemonė kalbai mokytis. Mokytojas yra kalbos mokytojas, pasitelkiantis įvairias kalbos mokymo strategijas: tekstų analizę, profesinės leksikos mokymą, komunikacines užduotis. Šio metodo privalumas yra tas, kad kalbos mokomasi realaus turinio pagrindu, ir taip didinama mokinių motyvacija ir įsitraukimas. Didžiausias trūkumas, kad toks kalbos mokymas reikalauja daug pasiruošimo ir specialių tekstų bei užduočių kūrimo, nors dabartinės skaitmeninės galimybės palengvina pasiruošimą pamokoms. Šis metodas daugiau tiktų lituanistams, tiesiogiai mokantiems lietuvių kalbos užsieniečius profesinėse mokyklose.
- ✚ **Integruotas dalyko ir kalbos mokymas** (*Content and Language Integrated Learning*)¹⁰ – tai metodas, kai mokiniai vienu metu mokosi dalyko turinio ir kalbos, kuria tas dalykas dėstomas. Profesiniame mokyme tai reiškia, kad profesinės žinios perteikiamos kartu ugdam gebėjimą vartoti lietuvių kalbą praktinėse darbo situacijose. Šio metodo tikslas vienu metu ugdyti dalyko ir kalbos gebėjimus, kai kalba ir dalykinis turinys yra vienodai svarbūs ir lygiateisiai, turinys ir kalba integruojami mokymo procese. Šis metodas labiausiai tinka mokiniams, turintiems vidutinius ar silpnesnius kalbinius gebėjimus. Mokytojas, šiuo atveju, yra dalyko mokytojas, gebantis integruoti kalbos ugdymą į profesinį turinį. Pasitelkiamos autentiškos darbo situacijos, realios grupinės užduotys, diskusijos poroje arba grupėje, projektai. Didžiausias šio metodo privalumas yra tas, kad skatina praktinį kalbos vartojimą, tinka įvairaus lygio grupėms, tačiau iš mokytojo reikalauja dvigubos kompetencijos – kalbos ir mokomojo dalyko išmanymo.
- ✚ **Dėstymas užsienio kalba**, remiasi Dalyko mokymo anglų kalba (*English Medium Instruction*)¹¹ metodika, – tai mokymo metodas, kai dalyko turinys perteikiamas ne gimtąja, o užsienio (dažniausiai anglų) kalba, siekiant, kad mokiniai vienu metu įgytų dalyko žinių ir kalbos gebėjimų,

⁹ *Content-Based Second Language Instruction: What is this?* Center for Advanced Research and Language Acquisition (Carla). <https://archive.carla.umn.edu/coba/lt/CBI.html>.

Roodsari, S. Z., Harrison, J., Content-based Instruction in Communicative Language Teaching. *Journal of Classroom Action Research*, Vol. 3 No 2, August, 2024. <https://journal.eltaorganization.org/index.php/jcar/article/view/265/218>

¹⁰ Integruotos dalyko ir užsienio kalbos pamokos (EMILE, CLIL) Lietuvos mokyklose. *Švietimo problemos analizė*, 2019 m. spalio Nr. 4 (175). https://smsm.lrv.lt/public/canonical/1725261273/5905/Integruotas-dalyko-ir-uzsienio-kalbos-mokymas_Internetui.pdf.

Andziulienė, L., Kelli, K., Krikštaponis, A., Vilkanienė, L., Sušinskienė, V., Bazarienė, N., Brazauskienė, R., *Integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas*, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2006.

Bijeikienė, V., Pundziuvienė, D., IDKM diegimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose: atvejo analizė. *Santalka: Filologija, Edukologija / Coactivity: Pfilology, Educology*, 2015, 23 (1), psl. 1–13.

¹¹ Richards, J. C., Pun, J., A Typology of English-Medium Instruction. *RELC Journal*. February 2021, p. 1–25.

tačiau esminis dėmesys skiriamas dalyko mokymui, o atsakomybę už kalbos lavinimą prisiima studentai dirbdami savarankiškai. Metodas dažniau taikomas aukštajame moksle, kai studentų kalbiniai įgūdžiai yra neblogai išvystyti. Šio metodo tikslas – dėstyti dalyką užsienio kalba, išlaikant akademinį lygį. Kalba yra mokymosi priemonė, bet ne tikslas, nes pagrindinis dėmesys yra skiriamas turinio mokymui. Mokiniai dažniausiai jau labai gerai moka kalbą, kuria yra dėstoma, o kalbines spragas turi užpildyti ir išmokyti savarankiškai. Kalbos nėra mokoma atskirai, pagrindinės kalbos strategijos yra paskaitos, akademinio teksto skaitymas ir suvokimas, savarankiškas užduočių atlikimas. Šio metodo privalumai: išlaiko aukštą akademinį standartą, stiprina profesinę terminiją, tačiau didelis kalbos barjeras gali apsunkinti dalyko supratimą, mokinių motyvaciją ir įsitraukimą į mokymosi procesą.

3.2. Metodų lyginimas ir taikymo galimybės dėstant lietuviškai

Šiuos metodus galima taikyti užsieniečius mokant profesinio turinio lietuviškai. Kiekvienas šių metodų derina kalbos ir dalyko mokymą, tačiau svarbu pastebėti, kad jų taikymas priklauso ir nuo mokinių kalbos lygio, kaip gerai jie jau kalba lietuviškai.

Lentelė Nr. 3. Kalbos ir profesinio turinio mokymo lietuvių kalba lyginamoji lentelė

	Turiniu grįstas mokymas	Integruotas dalyko ir kalbos mokymas	Dalyko mokymas lietuvių kalba
Tikslas	Ugdyti lietuvių kalbos gebėjimus per profesinį turinį.	Vienu metu mokyti profesinio turinio ir lietuvių kalbos.	Lietuviškai dėstyti profesinio dalyko turinį.
Kalbos vaidmuo	Kalba – pagrindinis mokymo objektas, dalykinis turinys – priemonė.	Kalba ir dalykas – vienodai svarbūs, integruojami.	Kalba – mokymosi priemonė, lavinama netiesiogiai per dalyką.
Tinkamiausi mokiniai	Pradedantieji arba A2–B1 lygio lietuvių kalbos vartotojai.	A2–B2 lygio mokiniai, gebantys suprasti profesinį kontekstą.	B1–C1 lygio mokiniai, gebantys mokytis dalyko turinio lietuviškai.
Mokytojas ir jo vaidmuo	Lietuvių kalbos mokytojas, kurio mokomoji medžiaga remiasi profesiniais pavyzdžiais (pvz., tekstai, užduotys, situacijos ar vaidmenų žaidimai paimti iš profesinių vadovėlių).	Profesijos mokytojas, kuris sąmoningai planuoja ir siekia profesinių bei kalbos ugdymo tikslų.	Profesijos mokytojas, dėstantis dalyką lietuviškai, minimaliai adaptuodamas kalbą.

	Turiniu grįstas mokymas	Integruotas dalyko ir kalbos mokymas	Dalyko mokymas lietuvių kalba
Mokymo strategijos	Supaprastinti profesiniai tekstai, žodynas, kalbinės užduotys, dialogai.	Autentiški darbo scenarijai, praktinės užduotys, vizualinės priemonės, grupinis darbas.	Paskaitos lietuvių kalba, praktiniai darbai, terminijos vartojimas realiose situacijose.
Turinio sudėtingumas	Supaprastintas, pritaikytas kalbos lygiui.	Vidutinio sudėtingumo, palaipsniui plečiamas.	Autentiškas, neadaptuotas profesinis turinys.
Privalumai	Padedą greitai išmokti profesinę leksiką, skatina kalbėti praktinėse situacijose.	Skatina aktyvų kalbos vartojimą darbo aplinkoje, stiprina supratimą.	Ugdo profesinį mąstymą lietuviškai, artina prie realios darbo kalbos.
Trūkumai	Ribotas profesinis turinys, reikalauja glaudaus bendradarbiavimo su dalyko mokytoju.	Dvigubas tikslas reikalauja daug planavimo ir laiko.	Kalbos barjeras gali trukdyti suprasti sudėtingą profesinį turinį.
Pavyzdys profesinėje mokykloje	Lietuvių kalbos pamoka tema „ Sauga darbe “, naudojant tikrus suvirintojo instruktažus ir aiškinant terminus.	Pamoka „ Technologijos ir medžiagos “ – mokiniai mokosi lietuviškai apibūdinti fasadų šiltinimo darbų procesą, leksiką apie naudojamą medžiagą ir įrankius.	Pamoka „ Statybos darbų organizavimas “ – dėstoma lietuviškai be vertimo, studentai privalo suprasti ir vartoti profesinę kalbą.

Kiekvienas konkretus metodas turi savų stipriųjų ir silpnųjų pusių. Tačiau iš kiekvieno galima kažką pritaikyti profesinius dalykus mokant lietuviškai. Dominuoja įtraukaus mokymosi metodai, kūrybingai derinantys kalbos ir profesinio turinio mokymąsi.

4. Bendrieji metodiniai principai ir jų taikymo pavyzdžiai

4.1. Kalbos vartojimas pamokose

Mokinių lietuvių kalbos lygio nustatymas

Kaip jau minėta, pačioje pradžioje labai svarbu išsiaiškinti mokinių lietuvių kalbos lygį, pažinti, kaip jie geba suprasti skaitomą ir girdimą tekstą, patys moka reikšti mintis kalbėdami ir rašydami lietuviškai. Geriausia tai padaryti pačioje pirmoje pamokoje užduodant atvirose klausimus, susijusius su pamokos tema, būtų gerai testuoti mokinius raštu ir žodžiu. Tai padeda nustatyti, kokio sudėtingumo tekstus ir instrukcijas galima vartoti, kokio pobūdžio darbus ir pranešimus gali suprasti ir ruošti patys mokiniai.

Pavyzdys: 1) paprašyti mokinius prisistatyti, papasakoti apie save ir būsimą darbą; 2) paklausti paprastų įvadinių klausimų: „Kiek laiko gyveni Lietuvoje?“, „Kur mokeisi lietuvių kalbos?“, „Kodėl pasirinkai mokytis savo profesijos?“, „Kur norėtum dirbti baigęs mokslus?“, „Ar tavo šalyje pasirinkta profesija yra perspektyvi?“, 3) duoti parašyti testą raštu su atviraisiais klausimais arba rašto darbą tema „Ko tikiuosi iš savo pasirinktos profesijos?“, „Motyvai, paskatinę pasirinkti būsimą profesiją“.

Toks pirminis susipažinimas yra labai svarbus, nes leidžia išsiaiškinti realią situaciją, suvokti mokinių lietuvių kalbos mokėjimo lygį, nustatyti, kiek pamokos turinys turi būti adaptuotas pagal mokinių lietuvių kalbos lygį, išlaikant profesinio turinio autentiškumą ir akademinius standartus.

Lietuvių kalbos vartojimas pamokose

Mokytojas turėtų kalbėti tik lietuviškai, nepersijungti į jokią kitą mokiniams žinomą kalbą. Tai turėtų daryti ne tik mokytojas pamokos metu, bet ir visi profesinio ugdymo centro darbuotojai. Tokiu būdu sudaromos sąlygos mokiniui kuo greičiau pasinerti į lietuvių kalbos vartojimą, nuolat girdėti akademine ir kasdiniene lietuvių kalbą, skatina kalbėti lietuviškai.

Tai ne visada yra lengva, nes mokytojas pamokos metu turi adaptuoti, paprastinti savo kalbą, perfrazuoti sudėtingus tekstus į paprastesnius, pateikti žodžių ir sąvokų paaiškinimus. Mokytojas turi pasitelkti visą kūrybiškumą, gestus, realius profesinius objektus, vizualias priemones. Tokiu būdu mokiniai lengviau ir greičiau supras pateikiamą informaciją.

Pavyzdys: vietoje vertimo į anglų kalbą – parodyti, kaip atrodo daiktas ar veiksmas („Tai yra kampinis šlifuoכלis – mes juo šlifuojame“).

Aiški, lėta ir taisyklinga mokytojo kalba

Mokytojas turėtų kalbėti aiškiai, garsiai, ne per greitai, kad mokiniai suprastų ir įsisavintų sakomą informaciją. Mokytojas turėtų aiškiai artikuliuoti žodžius ir kalbėti taisyklingai. Toks mokytojo kalbėjimas padeda formuoti mokinių klausymo įgūdžius ir pačius mokinius skatina kalbėti garsiai ir aiškiai. Tai ypač svarbu pirmose pamokose, kai mokytojas ir mokiniai pažįsta vieni kitų darbo stilių, kalbos

manierą ir kartu mokosi mokytis. Vėliau, ypač dėstomo dalyko vėlesnėse pamokose, kai mokiniai jau pasiekia aukštesnį kalbos lygį, mokytojas gali pradėti kalbėti greičiau, vartoti šnekamosios kalbos žodžius arba net pateikti profesinio žargono pavyzdžių. Tokiu atveju rekomenduojama, kad mokytojas pateiktų ir aiškiai nurodytų nenorminius kalbos variantus. Tačiau svarbu pabrėžti, kad pirmiausia reikia išmokyti norminių, taisyklingų žodžių ir tik tada pateikti žargoną ar nenorminę leksiką.

Pamokos tikslų pateikimas

Būtina mokiniams pristatyti kiekvienos pamokos tikslus, numatyti, kokia tema bus nagrinėjama kiekvienoje pamokoje ir ką joje mokiniai išmoks. Jei tikslinga, galima išskirti profesinius ir kalbinius tikslus.

Pavyzdys: pamoka apie sriubos virimą: profesinis tikslas – išmokti virti paprastas sriubas, susipažinti su sriubos virimo technologija; kalbinis tikslas – mokytis žodžių, skaičių ir liepiamosios nuosakos.

Vienos pamokos tikslų neturi būti daug. Per vieną pamoką reikėtų išsikelti tris ar penkis svarbiausius tikslus, idėjas ar mintis. Galima sudarinėti ir pildyti savotišką tikslų lentelę ar žemėlapi. Kiekvieną pamoką surašyti tikslus, po to surašyti savaitės tikslus ir galiausiai sukurti savotišką bendrą visų modulio ar dalyko tikslų žemėlapi. Pradžioje tai gali daryti mokytojas, o vėliau tikslus rašyti ir pildyti gali patys mokiniai. Tai ne tik padės apibendrinti viso modulio metu išmoktus dalykus, bet mokiniai matys tikslų planą, galės pakartoti ir prisiminti, ko mokėsi. Kiekvienos pamokos metu mokytojas gali paklausti, ko mokiniai mokėsi praeitą pamoką, savaitės gale ar pradžioje vėl pakartoti, ko mokiniai mokėsi praėjusią savaitę ir t.t. Tokiu būdu mokiniai skatinami vėl kartoti terminus, žodžius, prisiminti profesinius dalykus ir lavinti lietuvių kalbą.

Vartojamų terminų pateikimas ir vizualizacija

Kiekvienoje pamokoje svarbu pateikti terminų žodyną, net jeigu mokiniai jau labai gerai moka lietuvių kalbą. Atsižvelgiant į mokinių lietuvių kalbos lygį, žodžius ir terminus galima pateikti įvairia forma: a) pateikti žodžių sąrašą su paveikslėliais ar piešinėliais, kad mokiniai tiesiogiai siety ir mokytųsi žodžio su jį reiškiančiu objektu ar veiksmu; b) pateikti žodžius su vertimu į kelias populiariausias kalbas – pasitelkus dabartines dirbtinio intelekto technologijas vertimus pateikti nėra sudėtinga; c) pateikti žodžius su apibrėžimais, lietuviškais paaiškinimais; d) pateikti žodžius su sakiniais ir jų vartojimo pavyzdžiais; e) taip pat galima derinti kelis žodžių ir terminų pateikimo variantus: žodis, paveikslėlis, vertimas ir sakiny.

Pavyzdys: tema „Sauga darbe“ (Fasadų šiltintojo programa) – lentelė su žodžiais „šalmas“, „pastoliai“, „saugos diržai“, „apsauginės pirštinės“, „respiratorius“, „apsauginiai akiniai“, „pavojinga zona“, „instrukcija“. Paveikslėliai pateikiami arba šalia žodžių, arba rodomi kaip PowerPoint skaidrės.

Tie patys žodžiai su vertimu į anglų ir rusų kalbas:

Lietuvių kalba	English	Русский язык
Šalmas	Helmet	Шлем
Pastoliai	Scaffolding	Строительные леса
Saugos diržai	Safety harness	Страховочный пояс
Apsauginės pirštinės	Protective gloves	Защитные перчатки
Respiratorius	Respirator	Респиратор
Apsauginiai akiniai	Safety goggles / glasses	Защитные очки
Pavojinga zona	Danger zone	Опасная зона
Instrukcija	Instruction / Manual	Инструкция

Tų pačių žodžių apibrėžimai ir vartojimas kontekste:

Terminas	Apibrėžimas
Šalmas	Apsauginė galvos priemonė, sauganti nuo krintančių daiktų ir smūgių.
Pastoliai	Laikina konstrukcija, ant kurios dirba darbininkai atliekantys fasado darbus.
Saugos diržai	Apsaugos priemonė, kuri pritvirtina darbuotoją ir apsaugo nuo kritimo.
Apsauginės pirštinės	Pirštinės, saugančios rankas nuo sužeidimų, cheminių medžiagų ar šalčio.
Respiratorius	Kaukė arba filtruojanti priemonė, sauganti nuo dulkių ir kenksmingų dalelių.
Apsauginiai akiniai	Akiniai, saugantys akis nuo dulkių, nuolaužų ar chemikalų.
Pavojinga zona	Vieta, kurioje yra padidinta rizika susižeisti dėl krintančių daiktų, aukščio ar įrangos.
Instrukcija	Rašytinės arba žodinės taisyklės ir nurodymai, kaip saugiai atlikti darbą.

Mokiniams, kurių lietuvių kalbos įgūdžiai nėra labai išlavinti, paveikslėliai, realūs objektai ir tiesioginis vertimas į savo gimtąją kalbą labai padeda. Mokiniai, kurie jau geriau moka lietuvių kalbą, turėtų lavinti gebėjimą apibūdinti tuos objektus, juos vartoti kontekste, paprastesniuose sakiniuose ar profesiniuose tekstuose. Tačiau, kadangi vienoje klasėje arba grupėje gali būti mokinių, kurių lietuvių kalbos lygis nėra vienodas, rekomenduotina derinti visus terminų pateikimo būdus: vizualizaciją, vertimą ir kontekstinį vartojimą. Tokiu būdu visi mokiniais išmoks, lavins ir įsisavins profesinę kalbą, galės vieni kitiems padėti mokytis naujų terminų ir įgyti profesinių žinių.

Vartojamus terminus ir žodžius rekomenduojama grupuoti, pateikti pagal kategorijas.

Pavyzdys: programoje „Padavėjas ir barmenas“ žodžiai pateikiami kategorijomis: maisto produktai (vaisiai, daržovės, mėsos produktai ir t.t.), patiekalai (salotos, užkandžiai, karštieji patiekalai, gėrimai ir t.t.), stalo įrankiai (šaukštas, šakutė, peilis, arbatinis šaukštelis ir t.t.), indai (lėkštė, stiklinė, taurė, puodelis ir t.t.), atliekami veiksmai (paduoti, patiekti, įpilti, įberti, suplakti ir t.t.).

Viso kurso ar semestro metu galima kurti vartojamų terminų ir žodžių lenteles, jos gali būti kuriamos pasitelkus internetines programėles, kurias pildo ne tik mokytojas, bet ir patys mokiniai. Tokiu būdu galima bus pakartoti jau išmokus žodžius, pasitikslinti jų vartojimą, jei staiga kuris nors pasimirš, ir matyti visą tikslinį profesinės leksikos lauką.

Žodyno mokymo strategijos

Svarbu naudoti įvairias žodyno mokymo strategijas. Žodynas ir terminai yra esminis geros pamokos ir profesinių žinių pagrindas. Profesinio mokymo pamokos yra labai praktiškos, jose vartojama daug labai konkrečių žodžių ir terminų. Realių situacijų kūrimas, darbas dirbtuvėse su tikrais įrankiais ir instrumentais, lengvina darbą. Profesinė leksika gali būti demonstruojama ir tiesiogiai siejama su profesiniais objektais.

Svarbi ne tik terminų ir naujų žodžių vizualizacija, bet ir tarimas. Mokytojas perskaito pamokoje vartojamus žodžius ir terminus. Mokiniai juos kartoja tardami visi kartu choru arba individualiai.

Siekiant įtvirtinti vartojamus terminus galima kurti ir atlikti įvairius pratimus, geriausia juos pateikti ir kurti sunkėjančia tvarka: 1) žodžių atpažinimas – sieti žodžius su paveikslėliais ir žodžių vertimu; 2) žodžių jungimas – jungti priešingos reikšmės arba panašios reikšmės žodžius; 3) jungti žodžius su jų paaiškinimais arba apibrėžimais; 4) žodžių arba jų apibrėžimų įrašymas į sakinį; 5) duotų žodžių įrašymas į tekstą; 6) trūkstamų žodžių įrašymas į tekstą, kai žodžiai nėra duodami; 7) trumpų sakinių, instrukcijų ar tekstų rašymas su duotais žodžiais.

Pavyzdys: pamokos tema „Veido odos valymo procedūra“ (Kosmetiko programa). Pratimai žodynui mokytis ir lavinti, kartu ugdant profesinius įgūdžius. Pratimų modeliai pateikiami sunkėjančia tvarka.

Pratimas 1. Žodžių atpažinimas. Raskite žodžių vertimus.

1. valymas	a) toner
2. tonikas	b) serum
3. kaukė	c) treatment bed
4. masažas	d) massage
5. drėkinimas	e) cream
6. serumas	f) moisturizing
7. kremas	g) cleansing
8. kušetė	h) mask

Atsakymai: 1 – g; 2 – a; 3 – h; 4 – d; 5 – f; 6 – b; 7 – e; 8 – c.

Pratimas 2. Žodžių jungimas. Raskite sinonimus arba antonimus.

Raskite panašios reikšmės žodžius.

1. valyti	a) tepti drėkinantį kremą
2. drėkinti	b) minkštinti audinius
3. masažuoti	c) prižiūrėti

Raskite antonimus.

1. šiltas	a) šiurkštus
2. riebus	b) šaltas
3. švelnus	c) sausas

Atsakymai: 1 – c; 2 – a; 3 – b.

Atsakymai: 1 – b; 2 – c; 3 – a.

Pratimas 3. Žodžių jungimas su paaiškinimais.

1. tonikas	a) procedūra, kai į odą įmasažuojami kremai ar aliejai;
2. kaukė	b) skystis, kuris atgaivina odą po valymo;
3. serumas	c) priemonė, kuri giliai maitina ir aktyviai veikia odą;
4. masažas	d) tepama priemonė, kuri padeda išlaikyti odos drėgmę;
5. drėkinamasis kremas	e) priemonė, kuri uždedama ant odos 10–15 minučių.

Atsakymai: 1 – b; 2 – e; 3 – c; 4 – a; 5 – d.

Pratimas 4. Žodžių ar apibrėžimų įrašymas į sakinį.

Įrašykite šiuos žodžius: kaukė, kremas, masažas, serumas, tonikas

1. Po valymo visada naudojame, kad nuvalytume likučius.
2. Drėkinamasis padeda išlaikyti odos drėgmę ir minkštumą.
3. Procedūros metu kosmetikas atlieka veido
4. yra stipresnė priemonė negu kremas.
5. Ant veido uždedama ir laikoma 10–15 minučių.

Atsakymai: 1 – toniką; 2 – kremas; 3 – masažą; 4 – serumas; 5 – kaukė.

Pratimas 5. Duotų žodžių įrašymas į tekstą.

Į tekstą įrašykite šiuos žodžius: *kaukė, kremas, masažas, tonikas, valymas*. Jei reikia, pakeiskite žodžio gramatinę formą.

Veido odos procedūra pradedama nuo odos (1)..... . Tada naudojamas (2)..... , kuris atgaivina ir paruošia odą. Po to atliekamas veido (3)....., kad pagerėtų kraujotaka. Procedūros pabaigoje uždedama (4)..... , o galiausiai užtepamas drėkinamasis (5)..... .

Atsakymai: 1 – valymo, 2 – tonikas, 3 – masažas, 4 – kaukė, 5 – kremas.

Pratimas 6. Trūkstančių žodžių įrašymas (žodžiai neduodami).

Į tekstą įrašykite reikiamus žodžius.

Kosmetikas paprašo kliento atsigulti ant Vėliau klientui paaiškina, kad reikėtų ir atsipalaiduoti. Kosmetikas pradeda procedūrą nuo odos Po odos paruošimo atliekamas švelnus , o pabaigoje tepama drėkinamoji

Galimi atsakymai: kušetės, užsimerkti, valymo, masažas, kaukė / priemonė / kremas.

Pratimas 7. Trumpų sakinių, instrukcijų ar tekstų rašymas su duotais žodžiais.

Atlikite šias užduotis vartodami žodžius: *užsimerkite, atsigulkite, kaukė, tonikas, masažas, drėkinimas*

1. Parašykite 3 sakinius su žodžiu *tonikas*.
2. Sudarykite instrukcijas klientui su žodžiais *atsigulti, užsimerkti*.
3. Parašykite trumpą procedūros aprašymą (3–4 sakiniai), pavartodami žodžius *kaukė, masažas, kremas*.

Galimi atsakymai:

1. Kosmetikas toniku nuvalo odą. Tonikas atgaivina veido odą. Po toniko tepame serumą.
2. Prašom atsigulti ant kušetės. Prašom užsimerkti ir atsipalaiduoti, aš pradėsiu veido valymo procedūrą.
3. Procedūros metu atliekamas masažas, kuris atpalaiduoja veido raumenis. Po to uždedama kaukė. Galiausiai atliekamas drėkinimas kremu.

4.2. Užduočių pateikimo strategijos

Vizualizacijos naudojimas

Profesinio ugdymo pamokose labai svarbu pasitelkti vizualizaciją, medžiagą pateikti vizualiai, su iliustracijomis, nuotraukomis, vaizdo įrašais. Dėstomas dalykas, tekstas turėtų turėti skaidres, kad mokiniai galėtų informaciją gauti ne tik klausydami, bet tą pačią informaciją galėtų skaityti ar matyti jos iliustracijas vaizdais ar trumpais filmais (*PowerPoint* prezentacijos, pamokų kūrimo programėlės, vaizdo įrašai *YouTube* kanale). Pradžioje mokytojas turėtų labai daug ruoštis, ieškoti medžiagos ir informacijos. Patys mokiniai, kurdami projektus ir pristatydami surinktą informaciją, galėtų mokytojui padėti susikurti didelę informacinę bazę. Vizualizacija, iliustracija, vaizdo medžiaga padeda įvairių kalbos lygių mokiniams siekti gerų, motyvuojančių rezultatų.

Pavyzdžiai:

- 1) Automatinių sistemų mechatronikos programos pamokoms mokiniai individualiai arba dirbdami poroje sukuria *PowerPoint* skaidres su pamokose naudojamais įrankiais ir prietaisais. Pateikia jų nuotraukas, sukuria terminų žodynus. Skaidres patys mokiniai pristato pamokose, pateikia prietaisų naudojimo pavyzdžių visai klasei. Surinktą informaciją pristatė ir aptarė pamokose, ją paskelbia *Moodle* mokomojoje platformoje (arba kitoje informacinėje erdvėje, kurią naudoja profesinė mokykla), tokiu būdu visi klasės mokiniai dalinasi sukurta informacija, bendrai kuria mokomąją medžiagą, kurią mokytojas gali panaudoti jau kitose pamokose.
- 2) Fasadų šiltintojo programos mokiniai sukuria ir sumontuoja mokomąjį filmą apie Lietuvoje naudojamas fasadų šiltinimo priemones. Vaizdo įrašus kuria apsilankydami statybinių medžiagų parduotuvėse. Filmai yra peržiūrimi pamokoje ir aptariami kartu su mokytoju.

Tokios užduotys ir projektai skatina mokinius dirbti kartu, analizuoti realias darbai reikalingas medžiagas. Mokiniai įtraukiami į mokomosios medžiagos ir priemonių kūrimą, tai skatina jų motyvaciją, ragina prisiimti atsakomybę už mokomosios medžiagos aiškumą ir patrauklumą, skatina lietuvių kalbos vartojimą ir ugdo realiai pritaikomas profesines žinias. Kūrybiškos ir interaktyvios užduotys patrauklios jaunimui tinka bet kokio lietuvių kalbos lygio mokiniams.

Visus kalbos įgūdžius lavinančios užduotys

Pamokos medžiaga turėtų lavinti visus kalbos įgūdžius: klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą. Dažniausiai klausymas ir skaitymas yra lavinami greičiau, nes mokytojo aiškinimas lavina klausymą, o medžiagos pateikimas raštu – skaitymą. Sunkiausia lavinti rašymą ir kalbėjimą – kai mokiniai patys turi parodyti, ką sugeba parašyti ar pasakyti. Mokantis užsienio kalbą tai yra viena sunkiausių užduočių.

Planuojant pamoką svarbu tikslingai įtraukti profesines užduotis, kurios padėtų lavinti visus kalbos vartojimo įgūdžius.

Pavyzdys: Padavėjo ir barmeno programa, pamokos tema „Klientų aptarnavimas“. Rašymas: patys mokiniai kuria ir rašo galimą restorano ar kavinės valgiaraštį su patiekalais ir ingredientais bei nurodytomis kainomis, tą valgiaraštį patraukliai apiformina ir pristato pamokoje. Skaitymas: grupelėse po tris ar keturis mokiniai skaito savo sukurtus valgiaraščius, lygina, kuriame yra daugiau patiekalų, kuriame kainos yra

didesnės, kuriame naudojami retesni ingredientai. Kalbėjimas: kuriamos profesinės simuliacijos, kur mokiniai, naudodami tuos pačius sukurtus valgiaraščius, turi suvaidinti situacijas tarp padavėjo ir kliento, jos demonstruojamos visai klasei ir aptariamos su mokytoju. Klausymas: klausant dialogų tarp padavėjo ir kliento, aptariama, kaip padavėjas kalbėjo su klientu, ar buvo mandagus, ar aiškiai atsakė į kliento klausimus.

Palaipsnis užduočių sunkinimas

Užduotys turėtų būti pateikiamos nuo lengvesnės iki sunkesnės. Pradžioje pateikiamos nesudėtingos užduotys: atpažinti paveikslėlius, atrasti priešingos reikšmės žodžius, duotus žodžius įrašyti į tekstą. Palaipsniui užduotys turėtų sunkėti, ilgėti ir vartojama kalba turėtų būti sudėtingesnė: sujungti žodžius su paaiškinimais ir apibrėžimais, į tekstą įrašyti trūkstantus žodžius. Taip pat ir skaiavimo užduotys bei apimtys turėtų po truputį sunkėti ir didėti. Rašto darbai sunkėja nuo pratimo „pabaikite sakinį“, „parašykite instrukciją arba receptą“, iki „detaliai aprašykite procesą“. Rekomenduotina pradėti nuo paprastų žodyno atpažinimo užduočių, po to pereiti prie raiškos logiškais sakiniais, galiausiai baigti trumpais aprašymais.

Medžiagos kartojimas ir interaktyvumas

Siekiant, kad mokiniams būtų lengviau įsisavinti mokomą profesinę medžiagą, svarbu tą pačią medžiagą kartoti ir pateikti įvairiais būdais: skaitymo, rašymo, klausymo, kalbėjimo užduotys turėtų remtis konkrečioje pamokoje mokoma profesine leksika.

Svarbu pamokas organizuoti interaktyviai, skatinti mokinių dalyvavimą, kad mokiniai ne tik klausytų mokytojo pristatymų, bet patys atliktų skaitymo, žodžių mokymosi užduotis ir pratimus individualiai, taip pat diskutuotų konkrečiomis temomis porose ar grupėse, kurtų realias profesines simuliacijas, įsitrauktų į diskusijas, darytų pristatymus žodžiu, ir tokiu būdu įsisavintų profesinę informaciją ir lavintų lietuvių kalbos įgūdžius, parodytų ne tik profesinius, bet ir kalbinius pasiekimus. Kadangi klasėje gali būti mokiniai, kurių lietuvių kalbos lygis nėra vienodas, rekomenduojama mokiniams duoti laiko užduotims atlikti ar pasirinkti atsakinėti. Tokiu būdu, dirbdami individualiai, jie įsisavins ir pakartos mokomą medžiagą, o atsakinėdami jausis patogiau ir drąsiau.

Technologijų ir vertimo įrankių naudojimas

Užsieniečiams vertimo programos – kasdienybė, tačiau svarbu ne tik išmokyti jomis naudotis, bet ir skatinti automatinio vertimo programas naudoti kritiškai, ne visada pasitikėti pateikiama informacija.

Pavyzdys: paprašyti palyginti automatinį vertimą su mokytojo paaiškinimu ir aptarti netikslumus. Svarbu mokyti mokinius patiems vertinti vertimo kokybę, ugdyti kalbinį savarankiškumą. Vertimo programos gali labai padėti mokiniams, kuriems reikia padėti lavinti lietuvių kalbos įgūdžius pradiniam etape.

Dirbtinio intelekto taikymas

Dirbtinio intelekto taikymas padeda mokytojai parengti įdomias ir interaktyvias pamokas. Galima generuoti idėjas ir pasitelkti įvairias internetines programas.

- ChatGPT** – užduočių generavimas, tekstų pagal lygius rengimas, testų ir pratimų sudarymas. Siekiant gauti naudingų patarimų ir tinkamų atsakymų svarbu kuo aiškiau ir tiksliau suformuluoti užklausas, nurodyti, ką reikėtų padaryti. Bet taip pat svarbu patikrinti gautą informaciją, patikslinti profesinės terminijos vartojimą ir lietuvių kalbos taisyklingumą.
- Quizizz** – interaktyvių pamokų kūrimas, užduočių ir testų kūrimas, pateikimas internetu.
- Wordwall** – interaktyvių užduočių kūrimas, leidžiantis jas pateikti žaidimo forma, žaidimus galima pristatyti QR kodais, prisijungti klasėje ar namuose.
- Kahoot** – individualių arba testų grupėms kūrimas, kuriuos galima atlikti pamokoje ar namuose.
- Canva** – pristatymų, vizualizacijų, interaktyvių skaidrių kūrimas.
- Quizlet** – virtualių žodžių kortelių kūrimas.

Dabar nuolat atsiranda naujų interaktyvių pamokų kūrimo programų. Dėl to mokytojas turėtų nuolat domėtis naujomis technologijomis. Galima paprašyti ir pačių mokinių kurti užduotis ir domėtis tokiomis programomis, tokiu būdu juos įtraukiant į mokymosi procesą ir skatinant kritiškai taikyti profesines žinias informacijų technologijų aplinkoje.

4.3. Mokinių įtraukimas ir vertinimas

Aktyvus dalyvavimas

Svarbu mokinius įtraukti į mokymosi procesą, duoti kuo daugiau savarankiškų užduočių, taip pat sugalvoti diskusijų grupėmis ir poromis. Vienas efektyviausių būdų, kai mokiniai ne tik mokosi savarankiškai, bet išminktą medžiagą perteikia savo bendraklasiams, tai – pristatymai, praktinės instrukcijos ar profesinės simuliacijos. Mokiniai gauna praktines užduotis, jas atlieka ir vėliau aptaria ne tik profesinius pasiekimus, bet ir reflektuoja, kalbos vartojimo variantus, modelius, sunkumus ir galimybes. Mokymasis vyksta bendradarbiaujant. Mokiniai dirba poromis, grupėmis, keičiasi vaidmenimis, aiškina vieni kitiems.

Vertinimas orientuotas į turinį

Mokantis lietuvių kalbos kaip užsienio yra įprasta labai greitai ir griežtai taisyti tarties bei gramatikos klaidas. Nuolatinis klaidų taisymas gali psichologiškai blokuoti besimokantį žmogų, silpninti pasitikėjimą savimi. Profesinius dalykus mokant lietuviškai reikia stengtis kuo mažiau taisyti klaidas, vieninteliu atveju reikia perklausti mokinį, jei nebėra aišku, ką jis nori pasakyti. Vertinant mokinius reikia atkreipti dėmesį į profesinio turinio įsisavinimą – vertinimas turėtų orientuotis į profesinį turinį. Kalbos klaidos neturėtų turėti didelės įtakos pažymiui.

Jei gramatinės klaidos bus vertinamos, reikėtų mokinius perspėti iš anksto, kad jie žinotų, jog tai turės įtakos jų pasiekimams ir mokymosi rezultatams. Klaidas rekomenduojama vertinti ir fiksuoti ne viešai, bet individualiai. Galima kiekvienam mokiniui individualiai surašyti gramatinės ar tarties klaidas, kurios girdimos jo kalboje. Jas galima pateikti raštu, ar aptarti susitikus su kiekvienu mokiniu asmeniškai.

Rašto darbų vertinimas

Taip pat ir vertinant rašto darbus, svarbu iš anksto nurodyti, kad bus atsižvelgiama į profesinį turinį ir taisyklingą kalbos vartojimą. Pasitelkiant dabartines teksto vertimo ir redagavimo programas tikrai nėra sunku pateikti taisyklingą tekstą, parašytą ne pamokoje. Sudėtingiau rašyti pamokos metu ir atsakinėti į atvirus testo klausimus, egzaminų temas. Čia labai svarbu iš anksto nurodyti, kuo remsis vertinimas, ar bus vertinamas tik turinys, ar vertinamas ir turinys, ir kalba. Žinoma, kad būtų labai naudinga, jei mokytojas taisyčių gramatines klaidas, bet vertintų tik profesinį turinį.

Dar naudingiau būtų, jei laikas nuo laiko mokytojas akcentuotų dažniausiai pasitaikančias klaidas ir pateiktų taisyklingus vartojimo variantus. Taip padėtų profesinės kalbos įgūdžius lavinti visiems mokiniams. Taisant klaidas rekomenduotina rodyti ir akcentuoti ne pačias klaidas, bet raštu ar *PowerPoint* skaidrėse pateikti taisyklingus variantus ir tekstus. Nes tuomet mokiniai įsimena ir fiksuoja taisyklingą kalbą. Labai svarbu, kad mokiniai kuo daugiau girdėtų taisyklingos kalbos variantų ir matytų taisyklingos rašybos pavyzdžių.

Pasiekimų vertinimo gairės

Vertinant mokinio pasiekimus, svarbu atkreipti dėmesį į profesinį mokymąsi ir kalbos lavinimą. Nors neretai mokinio pasiekimus lemia įsitraukimas, dalyvavimas pamokose, rodomos pastangos ir asmeninė iniciatyva. Dėl to reikėtų vertinti ne vien profesinius bei kalbinius įgūdžius, bet mokinio dalyvavimą. Toliau pateikiama lentelė, kurioje apibendrintai pateikiamos mokinių rezultatų vertinimo gairės, leidžiančios bendrai vertinti mokinių pasiekimus, kur pastangos ir mokinių savarankiškumas tampa viena iš vertinimo sudedamųjų dalių.

Lentelė Nr. 4. Apibendrinta vertinimo gairių lentelė

Balai	Profesiniai įgūdžiai	Lietuvių kalbos vartojimas profesinėje situacijoje	Pastangos ir savarankiškumas
1–4 (neigiamas)	Nesuvokia užduoties; dirba netiksliai; daro esmines ar pavojingas klaidas; nesilaiko instrukcijų.	Nesupranta pagrindinių žodžių; beveik nevartoja lietuvių kalbos; persijungia į kitas kalbas; nesupranta nurodymų.	Neįsitraukia į pamokos eigą; neatlieka užduočių; nerodo motyvacijos.
5–6 (patenkinamas)	Atlieka paprastas užduotis su pagalba; kartais klysta; iš dalies supranta instrukcijas.	Vartoja kelias frazes; daro daug klaidų; reikia nuolatinės pagalbos suprasti instrukcijas.	Nesistengia nuolat; dalyvauja tik paragintas; atlieka tik mokytojo pateiktas užduotis.
7–8 (geras)	Atlieka užduotis gana tiksliai; laikosi saugos taisyklių; supranta instrukcijas.	Aktyviai vartoja profesinį žodyną; formuluoja aiškius trumpus sakinius; klaidos netrukdo suprasti.	Rodo pastangas; nuosekliai dalyvauja; atsakingai vykdo užduotis; padeda mokytis klasės draugams.

Balai	Profesiniai įgūdžiai	Lietuvių kalbos vartojimas profesinėje situacijoje	Pastangos ir savarankiškumas
9–10 (aukštas)	Atlieka viską tiksliai ir savarankiškai; gali paaiškinti darbo eigą; sprendžia keblias profesines situacijas.	Sklandžiai ir tiksliai vartoja profesinę lietuvių kalbą; geba paaiškinti procesus; prisitaiko prie pašnekovų kalbinio lygio.	Labai motyvuotas; rodo iniciatyvą; savarankiškai sprendžia problemas; geba prisitaikyti prie situacijos.

Pedagoginis jautrumas ir kantrybė

Darbas su užsieniečiais reikalauja daug profesinio pasiruošimo. Profesiniai tekstai, užduotys turi būti priderinami ir adaptuojami pagal mokinių lygį. Tačiau tuo pačiu metu reikia išlaikyti profesinį lygį, mokyti profesinių įgūdžių. Užduočių kūrimas, tekstų pritaikymas reikalauja labai daug laiko ir kūrybiškumo, bet geriausias grįžtamasis atsakas – tai mokinių pasiekimai.

Dirbant su įvairių tautybių mokiniais reikia ir tam tikrų mokytojo charakterio savybių: lankstumo, kantrybės, mokėjimo įsiklausyti, pagarbos įvairių rasių, kultūrų, religijų žmonėms. Ne visada lengva kalbėti paprastesne, adaptuota kalba, ne visada lengva suprasti kitų kultūrų gestus ar raiškos formas.

Profesinio dalyko mokant lietuviškai užsieniečius reikia labai daug kantrybės ir pedagoginio pasišventimo. Ir niekada neprarasti optimizmo, mokėti laviruoti tarp griežtumo ir paskatos, tarp rezultato siekimo ir lėtesnio aiškinimo. Mokytojo tikslas – kurti saugią, įtraukią aplinką, kur lietuvių kalbą prasčiau mokantys mokiniai nebijotų klysti, o kalbą laisviau mokantys mokiniai galėtų lavinti profesinius ir kalbinius įgūdžius ir kartu padėtų augti savo klasės draugams.

4.4. Specifiniai principai būdingi profesiniam mokymui

Tikroviškos profesinės situacijos

Profesinis ugdymas remiasi labai konkrečiais įgūdžiais. Labai svarbu naudoti ir pasitelkti realias instrukcijas, dokumentus, konkrečioje profesijoje vartojamus ženklus, darbo įrankių katalogus. Mokiniai medžiagos gauti gali ne tik iš vadovėlių. Dabar labai daug medžiagos prieinama internete, pateikiamos medžiagų naudojimo instrukcijos, įrankių ir prietaisų aprašymai, receptai ir darbo įrankių aprašymai. Svarbu, kad pamokos remtųsi realiomis ir tikroviškomis profesinėmis darbo situacijomis. Mokiniai skatinami tas situacija imituoti, vaidinti ir įsitraukti į jas (*pavyzdžiui*: imituoti darbo pokalbį, pildyti realią medžiagų užsakymo formą, žodžiu ir raštu perteikti technologinį procesą.)

Tokio mokymo pavyzdys yra *INVOL* (vok. *Integrationsvorlehre*) Šveicarijos integruota priešpameistrystės programa, skirta pabėgėliams ir migrantams pasirengti pagrindiniam profesiniam mokymui. Tai vienerių metų trukmės pereinamoji programa, kurios pagrindinis tikslas – padėti į šalį atvykusiems ir vietos kalbos nemokantiems asmenims sėkmingai įsilieti į Šveicarijos darbo rinką. Kalbos mokymas šioje programoje nėra izoliuotas – jis vyksta kartu su praktiniu profesiniu rengimu. Teorijos ir praktikos mokomasi kartu: dalyviai paprastai 3 dienas per savaitę dirba įmonėje, o 2 dienas mokosi profesinėje mokykloje. Kalbos pamokos mokykloje yra tiesiogiai susietos su pasirinkta profesine sritimi. Mokomasi specifinio žodyno ir bendravimo situacijų, kurios yra būtinos dirbant konkrečioje

darbo vietoje. Kalbiniai įgūdžiai stiprinami per realias darbines užduotis įmonėje, todėl besimokantysis iškart mato kalbos praktinę vertę ir ją įtvirtina kasdienėje veikloje.¹²

Profesinių simuliacijų arba vaidmenų žaidimų naudojimas pamokose

Mokiniai skatinami kurti realias darbo situacijas. Pamokų metu reikia kurti realias profesines simuliacijas, kurių metu mokiniai ne tik išmokyti atlikti profesinius veiksmus, bet ir išmokyti vartoti lietuviškus terminus, kalbos subtilybes. Siūloma pasitelkti realias darbines instrukcijas, medžiagų instrukcijas, skaityti priemonių naudojimo instrukcijas, produktų etiketes.

Kultūrinis aspektas

Pamokų metu svarbu aptarti darbo kultūrą Lietuvoje. Skaityti realias darbo sutartis, supažindinti su darbuotojų pareigomis ir teisėmis, supažindinti su Darbo įstatymu. Paaiškinti, kokios institucijos Lietuvoje gina darbuotojų ir darbininkų teises, kur reikėtų kreiptis iškilus nesutarimams su darbdaviu ir problemoms darbovietėje.

Svarbu paaiškinti ir darbo etikos normas, punctualumo reikalavimus, bendravimo įpročius. *Pavyzdžiui*, tose programose, kur tiesiogiai bendraujama su klientais (kirpėjo, transporto priemonių remontininko, padavėjo ir barmeno, kosmetiko) svarbu paaiškinti mandagaus ir pagarbaus kalbėjimo taisykles, pasisveikinimo ir atsisveikinimo formuluotes: „Labą dieną“, „Sudie“, „Ko norėtumėte?“, „Ką norite užsisakyti?“, „Prašom imti“, „Prašom užsimerkti“. Reikia pristatyti ir etiketo taisykles, aprangos kodą. Kartais reikia paaiškinti labai paprastus dalykus: kad Lietuvoje yra nemandagu laikyti rankas kišenėse arba kad patalpoje reikėtų nusiimti kepurę, ypač bendraujant su klientais.

Refleksija

Pamokos pabaigoje svarbu aptarti ir reflektuoti, ko mokiniai išmoko per pamoką. Galima parašyti trumpą testą, tą testą galima rodyti interaktyvioje lentoje ir atsakymus aptarti visiems kartu su mokytoju.

Galima tiesiog paklausti mokinių, kokius tris ar keturis naujus žodžius išmoko pamokoje, koks profesinis veiksmas jiems pasirodė sunkiausias, kokius profesinius terminus jie dažniausiai vartojo pamokos metu. Jei mokiniai pamokos pabaigoje jau pavargę ir jiems sunku sutelkti dėmesį, galima tiesiog vėl pakartoti profesinius žodžius su skaidrėmis, kuriuos jie mokėsi pamokos pradžioje.

Refleksija svarbi mokymosi procesui, nes mokiniai dar kartą pakartoja terminus, pakartoja profesinę informaciją ir ją užtvirtina. Taip pat jie gali pastebėti ir įvertinti mokymosi progresą bei pasidžiaugti pasiektais rezultatais, o tai visada motyvuoja judėti į priekį.

¹² Vocational education and training VET, apprenticeship, <https://www.orientation.ch/dyn/show/244498>. Apprenticeships boost immigrant integration in Switzerland, <https://www.swissinfo.ch/eng/various/beat-jans-honours-successful-integration-pre-apprenticeship/90238742>

5. Praktiniai pamokų planų ir užduočių pavyzdžiai

Pateikiami galimi pamokų pavyzdžiai yra hipotetiniai planai. Kiekvienas konkrečios profesijos mokytojas juos turėtų prisiderinti prie savo mokomo dalyko ir pamokoje naudojamos mokomosios medžiagos. Šių planų tikslas – parodyti, koku būdu pateikti pamokoje vartojamą žodyną, kokius pratimus galima sukurti siekiant lavinti dalykinį turinį ir vartojant tuos žodžius, kaip priderinti originalius tekstus įvairių lietuvių kalbos lygio mokiniams, kokias realias priemones ar kalbines simuliacijos situacijas galima pasitelkti pamokoje.

Kiekvienos pamokos planas turi šias dalis:

- ↳ dalykiniai ir kalbiniai tikslai;
- ↳ pamokos eiga;
- ↳ vaizdinių priemonių sąrašas;
- ↳ mokomos leksikos sąrašas;
- ↳ žodyno mokymo, lavinimo bei tikrinimo užduotys;
- ↳ individualios užduotys (skaitymas ir rašymas);
- ↳ profesinės situacijos simuliacija (klausymas ir kalbėjimas);
- ↳ pamokos refleksijos klausimai ir formos.

SAUGUS ELGESYS EKSTREMALIOSE SITUACIJOSE (SUVIRINTOJO PROGRAMA)

Programa: Suvirintojo programa
Pamokos trukmė: 90 min.
Tikslinė grupė: Profesinės mokyklos mokiniai užsieniečiai

1. TIKSLAI

Dalykiniai tikslai:

- Mokinius supažindinti su saugaus elgesio reikalavimais ekstremaliose situacijose (įvykus nelaimingam atsitikimui darbe, avarijai, incidentui, kilus gaisrui).
- Išmokyti tinkamai reaguoti ir veikti ekstremalioje situacijoje, supažindinti su veiksmų seka ekstremalių situacijų metu.
- Evakuotis pagal dirbtuvių evakuacinį planą.

Kalbiniai tikslai:

- Įsisavinti profesinę leksiką, susijusią su sauga: incidentas, trauma, avarija, gaisras, gesintuvas, evakuacija, evakuacijos planas, pavojus ir t.t.
- Vartoti ir vykdyti trumpas komandas ekstremalios situacijos ar evakuacijos metu: „Paduok gesintuvą“, „Žiūrėk į planą“, „Išeik į lauką“, „Paskambink pagalbos telefonu“.
- Lavinti gebėjimą klausytis, suprasti ir aiškiai kalbėti lietuviškai profesinėse situacijose.

2. PAMOKOS EIGA

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formas
Mokinių įtraukimas 5 min.	Trumpai paaiškinti, kad pamokos metu vyks evakuacinės pratybos, kad svarbu vykdyti mokytojo nurodymus ir ugdyti psichologinį atsparumą. Pasidomėti, gal mokiniai yra kada nors patyrę ekstremalią situaciją mokykloje ar darbe. Paklausti, ką jie pirmiausiai darė.	Mokiniai atsako į mokytojo klausimus. Bando trumpai apibūdinti ekstremalias situacijas.	Aiškinimas, dialogas
Įvadas 5 min.	Rodyti 3 – 4 vaizdus (gaisras, gesintuvas, evakuacija, evakuacijos planas), klausti: „Kas tai?“ „Ką darysi, kai kils gaisras?“, „Kur ieškosi evakuacinio plano?“	Mokiniai atsako į klausimus.	Aiškinimas, vizualizacija, demonstravimas

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formos
Žodyno pristatymas su vizualizacija 15 min.	Mokiniamis išdalinamas naujų žodžių sąrašas. Mokytojai tarti ir vartoti žodžius. Pateikus sąrašą galima rodyti daiktų paveikslėlius, <i>PowerPoint</i> skaidres, arba realius objektus. Mokytojas taria žodžius lietuviškai, mokiniai juos pakartoja chorui ir vėliau individualiai.	Mokiniai užsirašo ir aktyviai mokosi pamokos žodžius. Kartuoja žodžių tarimą, savo užrašuose piešia minėtus daiktus.	Aiškinimas, leksikos mokymasis, vizualizacija, tarties lavinimas
Žodyno mokymosi pratimai 15 min.	Mokytojas išdalina pratimus. Mokytojas stebi, kaip mokiniams sekasi atlikti pratimus, atsako į kylančius klausimus.	Mokiniai savarankiškai atlieka pratimus. Visi kartu aptaria atsakymus.	Individualus darbas, aiškinimas, rezultatų aptarimas
Skaitymas 10 min.	Mokytojas išdalina mokiniams adaptuotą tekstą pagal mokinių kalbinį lygį.	Mokiniai individualiai išsiverčia tekstus. Pasidaro nežinomų žodžių sąrašą su vertimu į gimtąją kalbą. Jiems leidžiama naudotis informacinėmis technologijomis.	Aiškinimas, individualus darbas
Skaitomų tekstų aptarimas grupėmis 15 min.	Mokytojas suskirsto mokinius į grupes. Mokytojas stebi, kaip mokiniai dirba, individualiai konsultuoja. Pabaigoje mokytojas perskaito neadaptuotą tekstą.	Mokiniai susėda poromis arba grupėmis. Poroje arba grupėje mokiniai yra skirtingų kalbinių lygių. Jie aptaria ir palygina tekstus bei vartoja mus žodžius. Padeda vienas kitam suprasti adaptuotus tekstus. Mokiniai poromis (vienas skaitęs tekstą A2 lygiu, kitas B2 lygiu) aptaria skaitytą tekstą, atsako į užduodamus klausimus.	Darbas poromis arba grupėmis

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formos
Ekstremalios situacijos simuliacija. 20 min. Aprašymas pa- teikiamas vėliau.	Mokytojas pristato simuliaciją, suskirsto mokinius vaidmenimis, stebi mokinių veiksmus ir aptaria suvaidintos evakuacijos eigą.	Mokiniai visi kartu dalyvauja simuliacijoje, pasiskirsto vaidmenimis, dalyvauja evakuacijos pratybose. Kartu su mokytoju reflektuoja simuliacijos eigą.	Komandinis darbas
Pamokos žinių apibendrinimas 5 min.	Mokytojas rodo skaidres su 10 testo klausimų ir galimų atsakymų.	Mokiniai pasako teisingą atsakymą.	Šis testas gali būti atliekamas žodžiu klasėje, kai dalyvauja visi mokiniai, arba rašomas kiekvieno individualiai, poromis, arba grupėmis.

3. PRIEMONĖS

- PowerPoint skaidrės su ekstremalių situacijų nuotraukomis.
- PowerPoint skaidrės su naujos leksikos paveikslėliais.
- Realūs daiktai: gesintuvas, nedegus indas, pirmosios pagalbos rinkinys.
- Evakuacijos planas (reali patalpos schema arba kopija).
- Žodžių, skaitymo ir pratimų lapai.

4. PAMOKOS LEKSIKA

Pamoka modeliuojama pagal neadaptuotą tekstą ir informaciją jame.¹³

DS pavyzdinė instrukcija SAUGOS INSTRUKTAŽAS PAVYZDINĖ INSTRUKCIJA NR. 2

II. DARBUOTOJO/MOKINIO PAREIGOS IR VEIKSMAI ĮVYKUS NELAIMINGAM ATSTITIKIMUI

1. Įvykus nelaimingam atsitikimui darbe, avarijai, incidentui, kilus gaisrui, darbuotojas/mokinys privalo imtis priemonių pagal galimybes bei turimas žinias pašalinti priežastis, galinčias sukelti traumas, ūmius apsinuodijimus, avarijas, apie tai nedelsiant informuoti darbo vadovą, prireikus suteikti pirmąją pagalbą nukentėjusiems.
2. Darbuotojas/mokinys, nukentėjęs dėl nelaimingo atsitikimo darbe (jeigu jis pajėgia), ir asmuo, matęs įvykį arba jo padarinius, privalo nedelsdami pranešti darbų vadovui apie nelaimingą atsitikimą darbe.
3. Įvykus incidentui (incidentas – nesaugus įvykis, susijęs su darbu, kai nesužeidžiamas nė vienas

¹³ <https://suvirinimopasaulis.lt/ds-pavyzdine-instrukcija>

darbuotojas/mokinys arba kai dėl darbuotojo/mokinys traumos, gautos incidento metu, reikalinga tik pirmoji medicinos pagalba), būtina išsiaiškinti jo priežastis ir imtis konkrečių priemonių, kad tai nepasikartotų.

III. EVAKUACIJOS KELIAI, PRIEŠGAISRINĖS PRIEMONĖS IR JŲ IŠDĖSTYMO VIETOS

1. Evakuaciniai išėjimai turi būti neužkrauti, paruošti žmonėms evakuoti.
2. Patalpos turi būti švarios, tvarkingos.
3. Patalpose negalima kūrenti laužų, deginti fakelų, rūkyti.
4. Rūkyti leidžiama tik lauke tam tikslui skirtose vietose, kuriose yra nedegus indas nuorūkoms dėti.
5. Gaisro gesinimo priemonės ir naudojimosi jomis taisyklės:
 - 5.1. prieinamiausios priemonės gaisrui gesinti yra vanduo, rankiniai gesintuvai ir net drabužiai;
 - 5.2. bendriausioji taisyklė – gesinti gaisrą intensyviausio degimo vietoje, prieinamiausiomis priemonėmis veikti ne liepsną, o degantį paviršių. Pirmiausia reikia užkirsti kelią ugniai plisti;
 - 5.3. jeigu yra kabančių arba nutrauktų (apdegusių) elektros laidų, kol nėra aišku, kad laidais nebeteka srovė, reikia elgtis taip, tarsi prie jų tikrai prijungta įtampa, ir imtis atitinkamų saugumo priemonių.
6. Kilus gaisrui darbovietėje, darbuotojai/mokiniai privalo:
 - 6.1. darbuotojas/mokinys, pastebėjęs kilusį gaisrą, telefonu praneša Bendrajam pagalbos centrui (tel. 112);
 - 6.2. jeigu nepavyksta liepsnos užgesinti per 8–10 sekundžių (pirmu gesintuvu), reikia mesti gesintuvą ir evakuotis iš degančios patalpos į lauką; <...>.

Žodynas gali būti pateikiamas kaip žodžių sąrašas su paaiškinimais arba žodžiai gali būti pateikiami su vertimu į anglų arba rusų kalbas. Galima išdalinti popierines korteles, kur vienoje pusėje žodis parašytas lietuviškai, kitoje angliškai ir rusiškai, arba pasitelkti kompiuterines programas *Wordwall*, *Quizlet* ir kt. virtualioms žodžių kortelėms kurti.

Nelaimingi atsitikimai ir pavojai

nelaimingas atsitikimas	netikėtas įvykis, kai žmogus susižaloja
incidentas	pavojingas įvykis, bet dažniausiai niekas nesusižeidžia
avarija	rimtas techninis įvykis (pvz., susidūrimas, gedimas)
trauma	kūno sužeidimas
apsinuodijimas	sveikatos sutrikimas, kai žmogus prarijęs pavojingų medžiagų
nukentėjusysis	žmogus, kuris buvo sužeistas
liudininkas	žmogus, kuris matė įvykį
pavojus	situacija, kuri gali sukelti nelaimę

Veiksmai nelaimės atveju

pranešti	pasakyti atsakingam asmeniui, kas įvyko
informuoti	pateikti svarbią informaciją
suteikti pirmąją pagalbą	padėti sužeistam žmogui iki atvykstant gydytojui
imtis priemonių	veikti, siekiant išspręsti problemą
pašalinti priežastį	pašalinti tai, kas sukėlė pavojų
evakuotis	greitai išeiti iš pavojingos vietos
skambinti 112	skambinti Bendrosios pagalbos centrui

Priešgaisrinė sauga ir evakuacija

gaisras	ugnis, deginanti pastatus ar daiktus
gesintuvas	specialus prietaisas ugniai gesinti
gaisro gesinimo priemonės	įrankiai ir būdai, kaip galima gesinti ugnį
degantis paviršius	tai, kas dega (pvz., mediena, popierius)
deginti fakelus	naudoti degantį pagalį (uždrausta patalpose)
užkirsti kelią ugniai	neleisti ugniai plisti
nutraukti laidai	elektros laidai, kurie yra pažeisti ar nukirsti
įtampa (elektros)	elektra laiduose, kuri gali būti pavojinga
nedegus indas	saugi dėžė ar talpa nuorūkoms, kuri neužsidega

Darbo ir mokymosi aplinka

darbo vadovas	asmuo, kuris atsakingas už darbą ar praktikos vietą
patalpos	kambariai, kur vyksta darbas ar mokymas
evakuaciniai išėjimai	durys ar praėjimai, skirti greitai išeiti kilus pavojui
užkrautas praėjimas	kai praėjimas užstatytas daiktais
tvarkinga aplinka	švari, be šiukšlių patalpa, daiktai sudėti savo vietose

5. ŽODYNO MOKYMO IR LAVINIMO PRATIMAI

Pratimas 1. Įrašykite šiuos žodžius į sakinius reikiama gramatine forma: *evakuotis, gaisras, gesintuvas, pavojus, pranešti*

1. Jei kilo, reikia skambinti 112.
2. Pastebėjęs nelaimę, darbuotojas turivadovui.
3. Kai dega patalpa, reikia kuo greičiau
4. Nutraukti laidai yra rimtas
5. Ugniai gesinti naudojame

Atsakymai: 1 – gaisras; 2 – pranešti; 3 – evakuotis; 4 – pavojus; 5 – gesintuvą.

Pratimas 2. Sujunkite žodį su jo paaiškinimu.

1. nelaimingas atsitikimas	a) įrankis, kuriuo gesiname ugnį
2. liudininkas	b) žmogus, kuris matė įvykį
3. gesintuvas	c) netikėtas įvykis, kai kažkas susižaloja
4. evakuacinis išėjimas	d) durys ar kelias, kuriuo išeiname pavojaus atveju

Atsakymai: 1 – c, 2 – b, 3 – a, 4 – d.

Pratimas 3. Parašykite priešingos reikšmės žodį arba žodį reiškiantį priešingą veiksmą.

1. Užkrauti išėjimą –
2. Nekreipti dėmesio į pavojų –
3. Rūkyti viduje –
4. Nesuteikti pagalbos –
5. Slėpti įvykį –

Galimi atsakymai: atlaisvinti, pranešti / informuoti, rūkyti lauke / nerūkyti, suteikti pagalbą, pasakyti / pranešti.

Pratimas 4. Sujunkite sakinio dalis, kad gautumėte logišką teiginį.

1. Jeigu yra elektros laidai...	a) turiu iš karto evakuotis.
2. Jei negaliu užgesinti ugnies...	b) nedelsiant pranešti vadovui.
3. Pirmiausia reikia...	c) reikia elgtis taip, lyg jie būtų pavojingi.
4. Apie nelaimingą atsitikimą turiu...	d) stabdyti ugnies plitimą.

Atsakymai: 1 – c; 2 – a; 3 – d; 4 – b.

6. SKAITYMO UŽDUOTYS

A2 lygiui adaptuotas tekstas.

II. DARBUOTOJO / MOKINIO VEIKSMAI ĮVYKUS NELAIMINGAM ATSITIKIMUI

1. Jei įvyksta nelaimingas atsitikimas (pavyzdžiui, trauma, avarija, gaisras), darbuotojas arba mokinys turi:
 - o pabandyti sustabdyti pavojų, jei tai saugu;
 - o pranešti savo vadovui;
 - o suteikti pirmąją pagalbą, jei kas nors yra sužeistas.
2. Jeigu darbuotojas ar mokinys sužeidžiamas darbe, jis arba žmogus, kuris matė įvykį, turi iš karto pasakyti vadovui.
3. Jei įvyksta incidentas (tai pavojingas įvykis, bet niekas nesužeidžiamas, arba reikia tik nedidelės pagalbos), reikia:
 - o suprasti, kodėl tai įvyko;
 - o padaryti, kad tai daugiau nepasikartotų.

III. EVAKUACIJA IR PRIEŠGAISRINĖS PRIEMONĖS

1. Evakuacijos išėjimai turi būti laisvi – be dėžių, baldų ir kitų kliūčių.
2. Patalpos turi būti švarios ir tvarkingos.
3. Negalima:
 - o kūrenti atviros ugnies;
 - o deginti fakelų;
 - o rūkyti patalpose.
4. Rūkyti galima tik lauke, specialiose vietose. Ten turi būti nedegus indas nuorūkom.
5. Gaisro gesinimo priemonės:
 - o dažniausiai naudojami: vanduo, gesintuvas arba drabužiai;
 - o gesinti reikia ten, kur ugnies daugiausia, ne liepsną, o tai, kas dega;
 - o svarbu sustabdyti ugnies plitimą;
 - o jei yra elektros laidai – reikia elgtis labai atsargiai, nes gali tekėti elektra.
6. Jei prasideda gaisras:
 - o skambinkite 112 (Bendrasis pagalbos centras);
 - o jei per 8–10 sekundžių negalite užgesinti ugnies gesintuvu – meskite gesintuvą ir bėkite į lauką.

II. DARBUOTOJO / MOKINIO PAREIGOS ĮVYKUS NELAIMINGAM ATSTITIKIMUI

1. Jei darbo vietoje įvyksta nelaimingas atsitikimas, avarija, incidentas ar kyla gaisras, darbuotojas arba mokinys turi, kiek įmanoma ir kiek leidžia turimos žinios:
 - o pašalinti pavojų ar sustabdyti pavojingą situaciją;
 - o nedelsdamas informuoti darbų vadovą ar atsakingą asmenį;
 - o suteikti pirmąją pagalbą nukentėjusiesiems, jei tai reikalinga.
2. Darbuotojas ar mokinys, kuris pats nukentėjo per nelaimingą atsitikimą (jei jis geba tai padaryti), taip pat bet kuris įvykio liudininkas turi nedelsiant apie tai pranešti darbų vadovui.
3. Jeigu įvyksta incidentas (tai – nesaugus įvykis, kai niekas nesužeidžiamas arba kai pakanka tik pirmosios medicininės pagalbos), būtina:
 - o nustatyti incidento priežastis;
 - o imtis konkrečių priemonių, kad tokia situacija nepasikartotų.

III. EVAKUACIJOS KELIAI IR PRIEŠGAISRINĖS PRIEMONĖS

1. Evakuaciniai išėjimai visada turi būti laisvi ir lengvai pasiekiami, be kliūčių ar daiktų, trukdančių išeiti.
2. Visose patalpose turi būti palaikoma tvarka ir švara.
3. Griežtai draudžiama:
 - o kūrenti ugnį;
 - o deginti atvirą ugnį (fakelus ir pan.);
 - o rūkyti patalpose.
4. Rūkyti leidžiama tik lauke, specialiai tam skirtose vietose, kur yra įrengti nedegūs indai nuorūkom.
5. Gaisro gesinimo priemonės ir naudojimosi jomis taisyklės:
 - o Dažniausiai naudojamos priemonės – vanduo, rankiniai gesintuvai, audiniai (pvz., drabužiai).
 - o Gesinant reikia nukreipti priemones ne į liepsną, o į degantį paviršių – svarbiausia yra sustabdyti ugnies plitimą.
 - o Jeigu matomi apdegę ar pakibę elektros laidai, reikia laikytis saugumo taisyklių ir elgtis taip, tarsi laidais vis dar tekėtų elektra.
6. Gaisro atveju darbuotojas ar mokinys:
 - o turi nedelsdamas paskambinti Bendrosios pagalbos centrui numeriu 112;
 - o jeigu liepsnos nepavyksta užgesinti per 8–10 sekundžių naudojant gesintuvą – reikia nedelsiant palikti patalpą ir evakuotis.

Perskaitykite tekstą ir raštu atsakykite į klausimus:

1. Kaip elgtis įvykus nelaimingam atsitikimui?
2. Kam svarbu pranešti apie nelaimingą atsitikimą?
3. Kokie nelaimingi atsitikimai gali įvykti dirbant suvirinimo darbus?
4. Kada reikia evakuotis iš darbo vietos?
5. Kaip elgtis, jei neįmanoma suvaldyti situacijos?
6. Koku telefonu skambinti?

7. SIMULIACIJA: NELAIMINGAS ATSTITIKIMAS SUVIRINIMO DIRBTUVĖSE

Mokytojas paskiria vaidmenis mokiniams.

Dalyviai:

- 1 mokinys – nukentėjęs asmuo (apsimeta, kad nudegė ar įkvėpė dūmų)
- 1 mokinys – liudininkas
- 1 mokinys – darbo vadovas
- kiti mokiniai – bendradarbiai
- Mokytojas – vertina situaciją, duoda instrukcijas

Scenarijus:

Praktikos metu vienas mokinys suvirindamas palieka įjungtą aparatą be priežiūros ir nueina. Netoliese kitas mokinys dirba su degiomis medžiagomis. Dėl kibirkšties užsidega skudurai ar alyva suteptas popierius. Vienas mokinys nudega pirštą, kitas pastebi ugnį.

Simuliacijos eiga:

1. Pavojinga situacija:

- Mokytojas pažymi: „Simuliacijos pradžia“.
- Vienas mokinys apsimeta, kad ranka liečiasi prie įkaitusios metalo detalės ir sušunka: „Aaa! Nusideginau!“
- Liudininkas pamato liepsną (įsivaizduojamą) ir pradeda šaukti: „Dega! Gaisras! Pagalbos!“

2. Veiksmai:

- Liudininkas praneša vadovui: „Vadove, čia nelaimė – gaisras ir draugas susižeidė!“
- Vadovas liepia: „Išjunkit įrangą! Greitai – kas turi gesintuvą? Tu – skambink 112. Ieškok pirmosios pagalbos rinkinio. Padėk kolegai!“
- Vienas iš mokinių ieško gesintuvo ir bando gesinti gaisrą.
- Vienas iš mokinių skambina 112 (imituoja): „Gaisras suvirinimo dirbtuvėse. Yra sužeistas žmogus.“
- Vienas iš mokinių suteikia pirmąją pagalbą, šaldo nudegimą: „Kišk ranką po šaltu vandeniu.“
- Kitas mokinys ieško pirmosios pagalbos rinkinio.

3. Evakuacija:

- Vadovas sako: „Užgesinti nepavyko – reikia evakuotis! Žiūrėkite į evakuacinį planą! Einam!“
- Visi mokiniai randa evakuacinį planą ir kartu išeina iš dirbtuvių.

8. PAMOKOS REFLEKSIJA

Mokytojas rodo skaidres su klausimais ir galimais atsakymais. Mokiniai visi kartu aptaria atsakymus.

1. Ką pirmiausia turi padaryti darbuotojas ar mokinys, jei įvyksta nelaimė ar gaisras?

- a) išeiti namo;
- b) pasakyti vadovui arba atsakingam žmogui;
- c) laukti, kol kiti veiks;
- d) nekreipti dėmesio.

2. Ką turi padaryti žmogus, jei jis susižeidė darbe?

- a) pasakyti vadovui;
- b) papasakoti draugui;
- c) užsirašyti į knygelę;
- d) nuslėpti.

3. Kas yra incidentas?

- a) žmogus žuvo;
- b) sugedo įrankis;
- c) įvykis be rimtos žalos, reikia tik pirmos pagalbos;
- d) dingsta elektra.

4. Ką reikia daryti po incidento?

- a) nekreipti dėmesio;
- b) skambinti policijai;
- c) surasti priežastį ir padaryti, kad tai nepasikartotų;
- d) rašyti internete.

5. Kokie turi būti evakuacijos išėjimai?

- a) užrakinti;
- b) laisvi, be kliūčių;
- c) užstatyti daiktais;
- d) tik mokytojams.

6. Kur galima rūkyti?

- a) patalpose, jei yra peleninė;
- b) tik lauke, specialioje vietoje;
- c) bet kur, jei yra gesintuvas;
- d) prie atidaryto lango dirbtuvėse.

7. Kas draudžiama patalpose?

- a) tvarkyti vietą;
- b) kurti atvirą ugnį;
- c) gesinti audiniu;
- d) kalbėti telefonu.

8. Kur reikia nukreipti gesintuvą ar vandenį?

- a) į dūmus;
- b) į lubas;
- c) į ugnį;
- d) į degantį daiktą.

9. Kaip elgtis, jei matosi pažeisti elektros laidai?

- a) paliesti su pirštine;
- b) galvoti, kad laiduose vis dar yra elektra;
- c) kirpti žirkklėmis;
- d) pilti vandens.

10. Ką reikia padaryti, kai kyla gaisras?

- a) skambinti 112;
- b) bėgti laukan be pranešimo;
- c) stovėti arti liepsnos;
- d) palikti gesinimą kitiems.

Atsakymai: 1 – b; 2 – a; 3 – c; 4 – c; 5 – b; 6 – b; 7 – b; 8 – d; 9 – b; 10 – a.

TRANSPORTO PRIEMONĖS TECHNINĖS BŪKLĖS TIKRINIMAS IR DIAGNOSTIKA (TRANSPORTO PRIEMONIŲ REMONTININKO PROGRAMA)

Programa: Transporto priemonių remontininko programa

Pamokos trukmė: 90 min.

Tikslinė grupė: Profesinės mokyklos mokiniai užsieniečiai

1. TIKSLAI

Dalykiniai tikslai:

- Mokiniai išmoksta naudotis diagnostikos prietaisu.
- Mokiniai atlieka pagrindinius veiksmus: akumulatoriaus atjungimas, diagnostikos jungimas, klaidų nuskaitymas.

Kalbiniai tikslai

- Mokiniai įsisavina 10–12 profesinių terminų lietuvių kalba.
- Mokiniai gali suformuluoti paprastus veiksmų sakinius („Atjungiu akumuliatorių“, „Patikrinu laidus“, „Prijungiu įrangą“).
- Mokiniai geba užmegzti trumpą dialogą tarp meistro ir kliento.

2. PAMOKOS EIGA

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Užduotys mokiniams Metodai, darbo formos
Įvadas Profesinės leksikos pristatymas 20 min.	Mokytojas trumpais aiškiais žodžiais pristato temą, rodo diagnostikos įrangą, pateikia terminų žodyną. Terminus galima išversti į anglų, rusų ar kitas mokinių dažniau naudojamas kalbas. Šį žodyną mokytojas gali pateikti kaip dalomąją medžiagą klasėje, pristatyti <i>PowerPoint</i> formatu su paveikslėliais arba realiais objektais dirbtuvėse.	Mokiniai žodyną gali pasidaryti patys, žodžius užrašydami į savo sąsiuvinius ir papildomai nusipiešdami paveikslėlius. Mokiniai atlieka žodyno lavinimo pratimus. Atsakymus aptaria su mokytoju individualiai arba diskutuodami grupėje.	Aiškinimas, dialogas, rašymas, pratimų darymas, aptarimas

Skaitymas ir profesinės leksikos mokymasis 20 min.	Mokytojas išdalina ir garsiai perskaito tekstą. Kai mokiniai atlieka užduotis, atsako į klausimus ir juos individualiai konsultuoja.	Mokiniai skaito tekstą, jį išsiverčia, išsinagrinėja, atlieka teksto suvokimo pratimus, rezultatus aptaria su mokytoju.	Skaitymas, informacijos nagrinėjimas, rašymas, aptarimas
Praktinis demonstravimas 20 min.	Mokytojas demonstruoja diagnostikos procesą, garsiai įvardydamas kiekvieną žingsnį. Mokytojas pateikia diagnostinių klaidų kodus.	Mokiniai stebi procesą, užsirašo mokytojo aiškinimus.	Stebėjimas, klausymas, rašymas, profesinės leksikos siejimas su profesiniais veiksmiais, informacijos rinkimas
Profesinės situacijos simuliacija 20 min.	Mokytojas paaiškina profesinės simuliacijos eigą.	Mokiniai kartoja veiksmus grupėse arba porose, kalba trumpais sakiniais.	Klausymas, kalbėjimas, profesinių veiksmų eiliškumo mokymasis
Pamokos refleksija 10 min.	Mokytojas paklausia, kokie buvo dažniausiai vartojami žodžiai pamokoje, paprašo juos surašyti ant lapelių. Perskaito kelis lapelius su žodžiais, kuriuos parašė mokiniai. Visa klasė kartoja žodžius.	Mokiniai ant lapelių užrašo 5–7 dažniausiai pamokoje girdėtus žodžius ir lapelius atiduoda mokytojui.	Rašymas, kartojimas

3. PRIEMONĖS

- 📌 *PowerPoint* skaidrės su prietaisais ir pamokos žodžių paveikslukais.
- 📌 Diagnostiniai prietaisai.
- 📌 Dalomoji medžiaga mokiniams.
- 📌 Lapeliai užrašams ir refleksijai.

4. PAMOKOS ŽODYNAS

Profesinis žodynas: *Diagnostika ir techninė būklė*

Lietuvių kalba	Anglų kalba	Rusų kalba
Diagnostikos prietaisas	Diagnostic device / scanner	Диагностический прибор
Elektrinė grandinė	Electrical circuit	Электрическая цепь
Variklio valdymo sistema	Engine control system	Система управления двигателем
Akumuliatorius	Battery	Аккумулятор
Laidai	Wires / cables	Провода
Jungtis	Connector / plug	Разъём
Klaidų kodas	Error code	Код ошибки
Atjungti	To disconnect	Отключить
Prijungti	To connect	Подключить
Patikrinti	To check / inspect	Проверить
Nuskaityti duomenis	To read / scan data	Считать данные
Variklio klaida	Engine fault	Ошибка двигателя
Remonto dirbtuvės	Repair workshop	Автомастерская
Kompiuterinė diagnostika	Computer diagnostics	Компьютерная диагностика
Įtampa	Voltage	Напряжение
Srovė	Current	Ток
Uždegimo sistema	Ignition system	Система зажигания
Jutiklis	Sensor	Датчик
Valdymo blokas (ECU)	Control unit (ECU)	Блок управления (ЭБУ)
Programinė įranga	Software	Программное обеспечение

5. ŽODYNO LAVINIMO UŽDUOTYS

Pratimas 1. Sujunkite žodžius su jų reikšmėmis

1. Akumulatorius	a) elektroninis prietaisas, kuris nuskaityti ir parodo klaidas
2. Laidai	b) pagrindinis elektros energijos šaltinis automobilyje
3. Diagnostikos prietaisas	c) plonos metalinės gyslos, jungiančios elektros grandinės dalis
4. Klaidos kodas	d) skaitinis ar raidinis pranešimas, rodantis sistemos gedimą
5. Jutiklis	e) įrenginys, kuris matuoja parametrus (pvz., temperatūrą, slėgį)

1.	2.	3.	4.	5.

Atsakymai: 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – d; 5 – e.

Pratimas 2. Užbaikite sakinį. Įrašykite trūkstamą žodį:

1. Mechanikas prijungia prie automobilio.
2. Jei laidai pažeisti, neveiks grandinė.
3. Kompiuteris rodo kodus.
4. matuoja temperatūrą ir slėgį.
5. Jei akumulatorius silpnas, automobilis gali

Atsakymai: diagnostikos prietaisą; elektros; klaidų; jutiklis; neužsivesti.

Pratimas 3. Žingsnių seka. Sudėliokite veiksmus tinkama tvarka:

- a) Nuskaityti klaidų kodus.
- b) Atjungti akumuliatorių.
- c) Prijungti diagnostikos prietaisą.
- d) Patikrinti laidus ir jungtis.
- e) Paaiškinti rezultatą klientui.

Atsakymai: b – d – c – a – e.

Pratimas 4. Sujunkite žodį, apibrėžimą ir sakinį.

Žodis	Apibrėžimas	Sakinys
1. Klaidos kodas	a) elektroninis įrenginys, valdantis automobilio sistemas;	Mechanikas prijungė kompiuterį prie ir nuskaitytų duomenų
2. Jutiklis	b) laidų ir komponentų sistema, per kurią teka elektros srovė;	Jei nutrūksta, sistema neveikia.
3. Programinės įrangos atnaujinimas	c) simbolis, rodantis konkrečią gedimo priežastį;	Kompiuteris parodė , todėl reikėjo patikrinti jutiklį.
4. Elektrinė grandinė	d) prietaisas, kuris matuoja fizinius parametrus (pvz., temperatūrą, slėgį);	 siuntė neteisingą signalą, todėl užsidegė įspėjimo lemputė
5. Valdymo blokas	e) nauja kompiuterinė versija, kuri pagerina sistemos veikimą;	Po automobilis pradėjo veikti sklandžiau.

Atsakymai:

- 1 – c – Kompiuteris parodė klaidos kodą, todėl reikėjo patikrinti jutiklį.
- 2 – d – Jutiklis siuntė neteisingą signalą, todėl užsidegė įspėjimo lemputė.
- 3 – e – Po programinės įrangos atnaujinimo automobilis pradėjo veikti sklandžiau.
- 4 – b – Jei elektrinė grandinė nutrūksta, sistema neveikia.
- 5 – a – Mechanikas prijungė kompiuterį prie valdymo bloko ir nuskaitytų duomenų.

6. SKAITYMAS

Perskaitykite šį tekstą, išsiaiškinkite nežinomus žodžius ir atlikite užduotis.

Techninė diagnostika¹⁴

Automobilių diagnostika – tai technikos sritis, nagrinėjanti automobilių techninės būklės nustatymo neardant metodus, priemones ir pagal nustatytas taisykles atliekamų darbų seką, taip pat diagnozavimo tvarką, technologiją ir organizavimą.

Diagnostika dažnai yra mašinų TP sudėtinė dalis, bet ją galima atlikti ir atskirai.

Diagnostika padeda laiku aptikti ir pašalinti defektus, pagerinti automobilio techninę būklę, apsieiti be daugumos ardymo ir surinkimo darbų. Atliekant TP, prietaisais tiksliai įvertinus automobilio ir jo mazgų būklę, galima optimaliai sureguliuoti mechanizmus. Taip pat didėja automobilio našumas, sumažėja degalų ir alyvos sąnaudos.

¹⁴ Basakirskas, A., Mačiulis, A., *Automobilio techninė priežiūra, Automobilių remontininkų rengimas*. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras, 2008, psl. 204–205. https://vavm.lt/wp-content/uploads/2020/04/Knyga_III.pdf

Diagnostikos tikslas – įvertinti bendrąją automobilio techninę būklę, aptikti gedimus (defektus), sumažinti atsarginių dalių, medžiagų ir degalų sąnaudas, taip pat mašinų TP ir remonto kainą bei darbų imlumą, sudaryti sąlygas automobilio TP atlikti ne pagal grafiką, bet prireikus ir taip pagerinti jo techninę parengtį.

Diagnozuojant tiksliai nustatoma automobilio ar jo elemento techninė būklė, defektai ir gaunami duomenys, kurių reikia norint žinoti, kaip keisis automobilio ar jo mazgo būklė ateityje.

Pratimas 1. Pasirinkite teisingą atsakymą.

1. Techninė diagnostika yra:

- a) automobilio plovimas
- b) automobilio dažymas
- c) automobilio tikrinimas neardant

2. Diagnostika padeda:

- a) padidinti gedimų skaičių
- b) rasti gedimus anksčiau
- c) sunaudoti daugiau degalų

3. Diagnostikai naudojami:

- a) dažai
- b) prietaisai
- c) knygos

4. Diagnostika mažina:

- a) atsarginių dalių poreikį
- b) automobilio saugumą
- c) alyvos kokybę

5. Diagnostikos metu galima:

- a) ardyt automobilį
- b) nustatyti techninę būklę
- c) perdažyti automobilį

6. Diagnostika padeda sumažinti:

- a) remonto kainą
- b) darbininkų skaičių
- c) automobilio greitį

Atsakymai: 1 – c; 2 – b; 3 – b; 4 – a; 5 – b; 6 – a.

Pratimas 2. Užbaikite sakinius:

1. Diagnostika padeda rasti

2. Atliekant TP prietaisais įvertinama automobilio

3. Diagnostikos tikslas – sumažinti remonto

4. Diagnostiką galima atlikti kartu su TP arba

5. Diagnostika padeda sumažinti sąnaudas.

6. Diagnostika leidžia tiksliai nustatyti būklę.

Atsakymai: 1 – gedimus, defektus; 2 – techninė būklė; 3 – kainą, išlaidas; 4 – atskirai; 5 – degalų, alyvos; 6 – automobilio arba mazgo.

Pratimas 3. Pažymėkite, ar šie teiginiai yra teisingi, ar klaidingi.

Teiginys	Teisingas	Klaidingas
1. Diagnostika leidžia patikrinti automobilį neardant.		
2. Diagnostika didina degalų sąnaudas.		
3. Diagnostika gali parodyti, kokia automobilio būklė bus ateityje.		
4. Diagnostika visada atliekama tik kartu su TP.		
5. Diagnostika padeda sumažinti remonto kainą.		
6. Diagnostikai nereikia jokių prietaisų.		

Atsakymai: 1 – teisingas; 2 – klaidingas; 3 – teisingas; 4 – klaidingas; 5 – teisingas; 6 – klaidingas.

Pratimas 4. Atsakykite į šiuos klausimus. Parašykite 2–3 pilnus sakinius.

1. Paaiškinkite, kodėl diagnostika yra svarbi automobilio techninei būklei palaikyti.
2. Kuo skiriasi diagnostika atliekama kartu su TP ir atliekama atskirai?
3. Kokius duomenis galima gauti diagnostikos metu?
4. Kaip diagnostika gali padėti sumažinti automobilio eksploatacijos išlaidas?
5. Kodėl diagnostikos metu svarbu nenaudoti ardymo?
6. Kokios automobilio dalys dažniausiai tikrinamos diagnostikos metu?

7. PRAKTINĖ UŽDUOTIS – PROFESINĖ SIMULIACIJA

Du mokiniai atlieka profesinę simuliaciją, o visi kiti stebi jos eigą, pabaigoje komentuoja rezultatus ir keičiasi rolėmis. Būtų naudinga poruoti geriau ir blogiau kalbantį mokinį kartu, kad jie vienas kitam padėtų bendrauti ir gebėtų prisitaikyti prie įvairių profesinių situacijų.

Situacija:

Į autoservisą atvyksta klientas, kurio automobilio prietaisų skydelyje užsidegė įspėjimo lemputė. Meistras turi atlikti kompiuterinę diagnostiką ir paaiškinti rezultatą klientui.

Vaidmenys:

- Meistras (mokinys A) – atlieka veiksmus ir vartoja profesinius sakinius lietuviškai.
- Klientas (mokinys B) – užduoda klausimus ir laukia paaiškinimo.

Užduoties eiga:

1. Paruošimas

- Meistras parodo įrangą: *diagnostikos prietaisą, laidus, akumuliatorių.*
- Abu mokiniai pakartoja pagrindinius žodžius.

2. Dialogo pradžia

- Klientas: „*Laba diena. Mano automobilis blogai važiuoja, užsidegė lemputė.*“
- Meistras: „*Reikia atlikti diagnostiką.*“

3. Diagnostikos procesas. Meistras pasakoja, kokius veiksmus atlieka.

- „*Atjungiu akumuliatorių.*“
- „*Prijungiu diagnostikos prietaisą.*“
- „*Nuskaitysiu klaidų kodus.*“

4. Rezultatas

- Meistras: „*Kompiuteris rodo klaidos kodą P0300 – variklio uždegimo problema.*“
- Klientas: „*Ką reikia daryti?*“
- Meistras: „*Reikia patikrinti žvakes ir laidus.*“

5. Pabaiga

- Klientas: „*Ačiū už paaiškinimą.*“
- Meistras: „*Prašom. Automobilį galėsite atsiimti po remonto. Mes jums paskambinsime, kai baigsime darbus.*“

Pabaigoje mokytojas su kitais mokiniais aptaria, ar buvo taisyklingai vartojama profesinė leksika, ar buvo tinkama veiksmų seka ir ar buvo išlaikytas pagarbus tonas kalbant su klientu.

8. REFLEKSIJA

Mokiniai ant lapelių užrašo 5–7 dažniausiai girdėtus žodžius pamokos metu. Mokytojas surenka tuos lapelius ir perskaito garsiai žodžius paminėtus keliuose iš jų. Visi kartu dar kartą pakartoja tuos žodžius. Kitą pamoką mokytojas pradeda skaitydamas ir kartodamas žodžius iš lapelių. Tokiu būdu reflektuojama vienos pamokos medžiaga ir apjungiama su kita pamoka.

PAVIRŠIAUS PARUOŠIMAS IR GLAISTYMAS (APDAILININKO PROGRAMA)

Programa: Apdailininko programa
Pamokos trukmė: 90 min.
Tikslinė grupė: Profesinės mokyklos mokiniai užsieniečiai

1. TIKSLAI

Dalykiniai tikslai:

- Mokiniai supranta paviršiaus paruošimo ir glaistymo seką.
- Atpažįsta ir moka naudoti pagrindinius įrankius (glaistas, mentelę).
- Praktikoje geba užtepti glaistą ir išlyginti paviršių.

Kalbiniai tikslai:

- Supranta ir vartoja žodžius: *glaistas, mentelė, paviršius, paruošimas, lyginimas*.
- Naudoja trumpas komandas porose: „Užtepk glaistą“, „Lygink mentele“, „Gerai, dabar tu“.
- Geba vykdyti paprastas instrukcijas lietuvių kalba.

2. PAMOKOS EIGA

Pamokos eiga: Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formos
Įžanga 10 min.	Mokytojas rodo įrankių nuotraukas. Garsiai taria žodžius.	Mokiniai pasakoja, kokius įrankius yra matę ir naudoję. Pasakoja, ar jų šalyje šie įrankiai yra naudojami.	Aiškinimas, dialogas
Pamokos žodyno pristatymas 20 min.	Mokytojas pristato pamokos leksiką. Rodo skaidres su naujais žodžiais ir realius darbo įrankius. Mokytojas išdalina žodyno mokymo pratimus.	Mokiniai užsirašo naujus žodžius. Individualiai padaro žodyno lavinimo pratimus. Aptaria atsakymus kartu su mokytoju.	Klausymas, žodžių kartojimas, rašymas, pratimų darymas, aptarimas
Vaizdo medžiaga Kaip taisykliai glaistyti sienas? ¹⁵ 10 min.	Mokytojas rodo trumpą glaistymo vaizdo įrašą su lietuviškais subtitrais.	Mokiniai pasako, kokia seka buvo ruošiamos sienos glaistymui.	Profesinė leksika siejama tiesiogiai su veiksmais, lavinamas klausymas ir supratimas

¹⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=aXKLYgxtHDA&list=PLVchP-FOzUq8Ri3OWnKHjNpAjeDgwUejd&index=6>

Pamokos eiga: Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formos
Demonstracija 20 min	Mokytojas demonstruoja glaistymą, garsiai įvardija veiksmus: „Užtepu glaistą“, „Lyginu mentele“.	Mokiniai stebi mokytoją ir įsimeną veiksmų eigą.	Klausymas, profesinių veiksmų atlikimas
Darbas poroje 20–30 min.	Mokytojas suskirsto mokinius poromis. Jei įmanoma, jie atlieka praktines užduotis.	Mokiniai poromis pakartoja veiksmus. Vienas daro, kitas sako. Vėliau keičiasi vaidmenimis.	Kalbėjimas ir profesinių veiksmų mokymasis
Refleksija (5–10 min)	Pamoka aptariama su visais klasės mokiniais.	Mokiniai įvardija, kas jiems pamokoje buvo lengva ir sunku.	Kalbėjimas

3. VAIZDINĖS PRIEMONĖS

- ☑ Nuotraukos: glaistas, mente, paviršius prieš ir po paruošimo.
- ☑ Vaizdo įrašas.
- ☑ Praktinės demonstravimo ir profesinės simuliacijos priemonės.

4. TRIKALBIS PAMOKOS ŽODYNAS

Įrankiai

Lietuvių kalba	Anglų kalba	Rusų kalba
Mentė / mentelė	Spatula	Шпатель
Plati mentė / glaistiklis	Wide trowel	Широкий шпатель
Šlifavimo kempinė	Sanding sponge	Шлифовальная губка
Šlifavimo kaladėlė	Sanding block	Шлифовальный брусок
Šlifavimo laikiklis su kotu	Pole sander	Шлифовальная терка с ручкой
Šlifavimo mašina	Sander	Шлифовальная машина
Šepetys dulkėms nuvalyti	Dusting brush	Щетка для удаления пыли
Volelis gruntui	Primer roller	Валик для грунтовки
Dažymo volelis	Paint roller	Малярный валик
Dažymo teptukas	Paintbrush	Кисть малярная
Liniuotė / gulsčiukas	Level	Уровень
Peilis glaistui maišyti	Mixing knife	Нож для смешивания шпаклевки
Kibiras mišiniui	Mixing bucket	Ведро для смеси
Apšvietimo lempa	Inspection lamp	Осветительная лампа
Plačiakampė mentė	Joint knife	Шпатель для швов

Priemonės

Lietuvių kalba	Anglų kalba	Rusų kalba
Glaistas	Putty / Filler	Шпаклёвка
Elastinis glaistas	Elastic filler	Эластичная шпаклёвка
Baigiamasis glaistas	Finishing filler	Финишная шпаклёвка
Gruntas	Primer	Грунтовка
Giluminis gruntas	Deep primer	Глубокая грунтовка
Švitrinis popierius	Sandpaper	Наждачная бумага
Švitrinis tinklelis	Sanding mesh	Шлифовальная сетка
Dulkių suriškiklis	Dust binder	Связующее для пыли
Senų dažų nuėmiklis	Paint remover	Средство для снятия краски
Sausos sienos valiklis	Surface cleaner	Очиститель поверхности
Mikropluošto šluostė	Microfiber cloth	Микрофибровая салфетка
Tvirtinimo juosta	Masking tape	Малярная лента
Apsauginė plėvelė	Protective foil	Защитная пленка
Glaisto mišinys	Putty mix	Смесь шпаклевки
Vandens pagrindo dažai	Water-based paint	Краска на водной основе

Veiksmai

Lietuvių kalba	Anglų kalba	Rusų kalba
Paruošti paviršių	Prepare the surface	Подготовить поверхность
Nuvalyti dulkes	Remove dust	Удалить пыль
Šlifuoti paviršių	Sand the surface	Шлифовать поверхность
Gruntuoti	Prime	Грунтовать
Užtepti glaistą	Apply putty	Нанести шпаклевку
Išlyginti glaistą	Smooth the putty	Разровнять шпаклевку
Užpildyti įtrūkimus	Fill cracks	Заполнить трещины
Leisti išdžiūti	Let dry	Дать высохнуть
Užtepti antrą sluoksnį	Apply second layer	Нанести второй слой
Patikrinti lygumą su apšvietimu	Check smoothness with side light	Проверить ровность боковым светом

5. ŽODYNO MOKYMOSI PRATIMAI

Pratimas 1. Raskite šių žodžių apibrėžimą.

1. Mentelė
2. Gruntas
3. Švitrinis popierius
4. Dulkių surišiklis
5. Glaistas
6. Apsauginė plėvelė
7. Tvirtinimo juosta
8. Šlifavimo kempinė

- a) Minkšta priemonė paviršiui šlifuoti
- b) Naudojama apsaugoti grindis ir baldus
- c) Rankinis įrankis glaistui tepti
- d) Popierius paviršiaus šlifavimui
- e) Naudojama prilaikyti plėveles, apsaugoti kraštus
- f) Pirmasis sluoksnis sienai paruošti
- g) Mišinys sienos nelygumams lyginti
- h) Pašalina dulkes nuo paviršiaus

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

Atsakymai: 1 – c; 2 – f; 3 – d; 4 – h; 5 – g; 6 – b; 7 – e; 8 – a.

Pratimas 2. Iš duotų raidžių sudėliokite žodį.

1. GATSLIAS –
2. RGUNTAS –
3. PASVIŠIUR –
4. LEĖMNT –
5. VLOESLI –
6. BKIRISA –

Atsakymai: glaistas; gruntas; paviršius; mentelė; volelis; kibiras.

Pratimas 3. Įrašykite duotus žodžius: *mentė, gruntas, švitrinis popierius, glaistas, išdžiūti, užpildyti, volelis, išlyginti, apšvietimas* (yra vienas papildomas žodis).

1. Pirmiausia ant sienos užtepame
2. Mažus įtrūkimus reikia glaistu.
3. Paviršių šlifuojame naudodami
4. Glaistą tepame naudodami
5. Kad sieną nudažytume, naudojame
6. Glaisto sluoksnį būtina, kad neliktų nelygumų.
7. Sienos kokybei patikrinti reikia šoninio
8. Paviršių paruošame tik tada, kai glaistas visiškai

Atsakymai: 1 – gruntą; 2 – užpildyti; 3 – švitrinį popierių; 4 – mentę; 5 – volelį; 6 – išlyginti; 7 – apšvietimo; 8 – išdžiūsta.

Pratimas 4. Sujunkite apibūdinimus su žodžiais.

1. Medžiaga skirta senoms dangoms pašalinti nuo sienos.	A. Plačiakampė mentė
2. Įrankis didelei siūlei ar paviršiui išlyginti plačiu mostu.	B. Giluminis gruntas
3. Medžiaga skirta uždengti grindis ar baldus, kad jie nebūtų ištepti.	C. Elastinis glaistas
4. Specialus mišinys naudojamas dideliems sienos nelygumams užpildyti.	D. Šlifavimo mašina
5. Priemonė naudojama ant labai porėtų sienų, kad paviršius sustiprėtų.	E. Mikrofibros šluostė
6. Elektrinis įrankis, skirtas greitam paviršiaus šlifavimui.	F. Senų dažų nuėmiklis
7. Gera sugerianti šluostė dulkėms ir nešvarumams nuvalyti.	G. Glaisto mišinys
8. Lanksti glaisto rūšis, tinkama sienoms su mikrojudėjimais.	H. Apsauginė plėvelė

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

Atsakymai: 1 – f; 2 – a; 3 – h; 4 – g; 5 – b; 6 – d; 7 – e; 8 – c.

6. SKAITYMAS

Perskaitykite neadaptuotą tekstą. Atlikite pratimus po teksto. Išrinkite nežinomus žodžius ir juos išmokite.

PRAKTINĖ DALIS: GIPSINIS GLAISTAS¹⁶

Paruošimas

Visų pirma į švarų kibirą įpilti vandens (vandens kiekį žr. medžiagos naudojimo instrukcijoje). Po to į vandenį tolygiai berti glaistą. Geriausia berti rankomis. Glaisto milteliai pamažu skęsta iki kibiro dugno ir visiškai prisigeria vandens. Miltelius reikia berti tol, kol jie pasieks vandens paviršių. Suberto *Knauf* gipsinio glaisto papildomai mirkyti nereikia.

Subertas glaistas iš karto maišomas mentele arba maišytuvu, kol susiformuoja vientisa, be gumulėlių glaisto masė. Vanduo turi būti kambario temperatūros, nes labai šaltas vanduo sutrumpina kietėjimo laiką, o per šiltas – pailgina.

Sunaudojimo trukmė

Gipsinius *Knauf* glaistus iki kietėjimo pradžios reikia sunaudoti per 45–75 minutes.

Naudinga žinoti

Užterštas kibiras arba nešvarus įrankis akivaizdžiai sutrumpina gipsinio glaisto kietėjimo trukmę. Jei glaistas maišomas kibire ir iš jo naudojamas, prieš iš naujo maišant glaistą, kibirą reikėtų išplauti. Anksčiau maišytas ir iš dalies sukietėjęs glaistas kaip kristalizacijos branduolys gali pagreikinti šviežiai maišomo glaisto kietėjimo procesą.

Išmaišymo metodas turi didelę įtaką glaisto kietumui ir tempiamajam stipriui. Jei maišoma maišytuvu, reikia stebėti, kad būtų maišoma ne per ilgai ir ne per dideliu sukimosi greičiu, nes glaistas tampa skystesnis, greičiau kietėja ir dėl patekusio oro pasiekia dar mažesnę stiprį.

POLIMERINIS GLAISTAS

Polimerinio glaisto galima įsigyti kaip užmaišytos pastos konsistencijos masės kibire. Atsižvelgiant į produktą ir naudojimą, prieš naudojant glaistą reikia permaišyti.

Naudinga žinoti

Naudojant glaistą, permaišymo metodas turi didelę įtaką glaisto kietumui ir tempiamajam stipriui. Jei maišoma maišytuvu, reikia stebėti, kad būtų maišoma ne per ilgai ir ne per dideliu sukimosi greičiu, nes glaistas tampa skystesnis, greičiau kietėja, o dėl patekusio oro pasiekia dar mažesnę stiprį.

Permaišymas

Sausosios statybos paviršiams glaistyti rankiniu būdu galima naudoti glaistą, pavyzdžiui, *Super Finish*. Prieš naudojimą glaistą visada reikia permaišyti maišytuvu (pavyzdžiui, *Knauf* maišytuvu su maišymo antgaliu) ir, jei reikia, praskiesti nedideliu kiekiu vandens. Pastos konsistencijos glaistus ruošiant mašininiu būdu, rekomenduojama išmaišyti taip, kad glaistas

¹⁶ KNAUF: Q1-Q4 paviršiaus paruošimo metodika. Statai. Statybos taisyklės, Lietuvos statybininkų asociacija, psl. 53–54. https://statai.lt/wp-content/uploads/2024/11/Knauf-Glaistymo-metodika_Bukletas.pdf

būtų dar plastiškesnis ir geriau pumpuojamas. Dirbant su beorio purškimo įranga, reikia atkreipti dėmesį, kad mašinos bunkeryje ant glaisto nuolat būtų nedidelis vandens sluoksnis – taip glaisto paviršiuje nesusidarys plėvelė ir neužsikimš įrenginys. Nereikėtų grąžinti į mašinos bunkerį jau išpurkštos ir nubrauktos medžiagos. Ši medžiaga paprastai yra užteršta ir gali užkimšti mašiną.

Pratimas 1. Pažymėkite, ar šie teiginiai yra teisingi, ar klaidingi.

Teiginys	Teisingas	Klaidingas
1. Glaistą reikia berti į vandenį, kol milteliai pasiekia vandens paviršių.		
2. Glaisto miltelius reikia mirkyti 10 minučių.		
3. Glaistas maišomas mentele arba maišytuvu.		
4. Labai šaltas vanduo prailgina kietėjimo laiką.		
5. Gipsinį glaistą reikia sunaudoti per 45–75 minutes.		
6. Nešvarus kibiras pagreitina glaisto kietėjimą.		
7. Per ilgas maišymas gali silpninti glaisto stiprį.		
8. Polimerinio glaisto nereikia maišyti.		

Atsakymai: 1 – T; 2 – K; 3 – T; 4 – K; 5 – T; 6 – T; 7 – T; 8 – K.

Pratimas 2. Pasirinkite teisingą atsakymą pagal perskaitytą tekstą.

1. Gipsinio glaisto milteliai visiškai prisigeria vandens, kai:

- a) plūduriuoja b) nuskęsta c) išlieka sausi

2. Vanduo turi būti:

- a) šaltas b) kambario temperatūros c) karštas

3. Iš dalies sukietėjęs glaistas kibire:

- a) neturi įtakos b) pagerina kokybę c) pagreitina kietėjimą

4. Maišant maišytuvu negalima maišyti:

- a) per lėtai b) per ilgai c) rankomis

5. Polimerinį glaistą reikia:

a) šildyti	b) džiovinti	c) permaišyti

6. Į bunkerį negalima grąžinti:

a) švaraus glaisto	b) senų kibirų	c) išpurkštos medžiagos

7. Permaišytas glaistas:

a) greičiau kietėja	b) ilgiau kietėja	c) nesikeičia

Atsakymai: 1 – b; 2 – b; 3 – c; 4 – b; 5 – c; 6 – c; 7 – a.

Pratimas 3. Užbaikite sakinius, įrašykite šiuos žodžius: *vanduo, milteliai, maišymas, kietėjimas, kibiras, stipris, pastos konsistencija, plėvelė*

1. Glaisto reikia berti į vandenį.
2. Glaistas maišomas švariame
3. Per ilgas maišymas sumažina glaisto
4. Labai šaltas sutrumpina kietėjimo laiką.
5. Nešvarūs įrankiai pagreitina glaisto procesą.
6. Polimerinis glaistas būna kibiruose.
7. Ant glaisto paviršiaus neturi susidaryti
8. Glaisto savybės lemia teisingas būdas.

Atsakymai: 1 – miltelius; 2 – kibire; 3 – stiprį; 4 – vanduo; 5 – kietėjimo; 6 – pastos konsistencija; 7 – plėvelė; 8 – maišymo.

Pratimas 4. Raskite tekste informaciją:

1. Kiek minučių galima naudoti gipsinį glaistą?
2. Kas nutinka per ilgai maišant?
3. Kodėl reikia plauti kibirą?
4. Kokią įtaką turi įrankių švara?
5. Kuo pavojinga grąžinti išpurkštą medžiagą?
6. Kodėl turi būti vandens sluoksnis?
7. Kaip vandens temperatūra veikia kietėjimą?
8. Kada glaistas tampa plastiškesnis?

Atsakymai: 1) 45–75 min. 2) tampa skystesnis, silpnėja. 3) nesutrumpėtų kietėjimo laikas. 4) pagreitina kietėjimą. 5) gali užkimšti įrenginį. 6) apsaugo paviršių. 7) šaltas greitina, šiltas lėtina. 8) ruošiant mašininiu būdu.

7. RAŠYMAS

Remdamiesi išmokta medžiaga ir perskaitytu tekstu parašykite toliau išvardintų veiksmų priežastį.

1. Kodėl reikia švaraus kibiro?
2. Kodėl negalima naudoti šalto vandens?
3. Kodėl negalima maišyti per greitai?
4. Kodėl polimerinį glaistą reikia permaišyti?
5. Kodėl bunkeryje dedamas vandens sluoksnis?
6. Kodėl negalima grąžinti išpurkštos medžiagos?
7. Kodėl glaistas maišomas iš karto?
8. Kodėl senas glaistas pagreitina kietėjimą?

8. PROFESINĖ SIMULIACIJA

Praktinė simuliacija porose: „Glaistymo instrukcija“

Darbų meistras ir darbininkas dirba kartu. Darbų meistras sako, ką turi daryti darbininkas. Vienas mokinyss yra darbų meistras, kitas – darbininkas. Abu mokiniai stengiasi išmokti veiksmų seką, vartoti trumpas instrukcijas ir imituoti arba realiai atlikti darbus.

Meistro duodamos komandos	Darbininko replikos
Nuvalyk paviršių.	Jau nuvaliau sieną.
Apžiūrėk, ar yra įtrūkimų.	Čia yra įtrūkimas.
Užtepk pirmą glaisto sluoksnį.	Dabar tepu glaistą.
Lygink mentele iš apačios į viršų.	Lyginu mentele.
Palik džiūti.	Paviršius džiūsta.
Įterpti paraginius ir pamokymus darbininkui:	Įterpti posakius:
Gera! padarei.	Jau padariau.
Reikia dirbti greičiau.	Ką daryti toliau?
Kur tavo pirštinės?	Kada galima glaistyti?
...	...

Kiti klasės mokiniai stebi situaciją, vertina darbų atlikimą, komandų aiškumą, pokalbio konkretumą. Vėliau tą pačią situaciją kartoja kiti du mokiniai.

9. REFLEKSIJA

Pamokos medžiaga ir eiga aptariama su visais klasės mokiniais. Mokiniai užpildo lentelę, viename stulpelyje parašo, kas jiems patiko ir kokius žodžius greičiausiai įsiminė, kitame stulpelyje – parašo, kas jiems buvo sunku ir kokie žodžiai buvo visai negirdėti ir nežinomi. Mažiau girdėtus žodžius mokytojas gali pakartoti kitos pamokos pradžioje ir juos dažniau akcentuoti praktinių užsiėmimų metu.

NESUDĖTINGOS TECHNOLOGIJOS SRIUBŲ GAMINIMAS – TEORINĖ PAMOKA (VIRĖJO PROGRAMA)

Programa: Virėjo programa
Pamokos trukmė: 90 min.
Tikslinė grupė: Profesinės mokyklos mokiniai užsieniečiai

1. DALYKINIAI IR KALBINIAI TIKSLAI

Dalykiniai tikslai:

- Išmokti pagrindinius sriubos gaminimui reikalingus įrankius ir prietaisus.
- Susipažinti su sriubos gaminimo eiga.
- Mokėti naudotis receptų technologine kortele.
- Teoriškai pasiruošti sriubos gaminimui.

Kalbiniai tikslai:

- Atpažinti ir vartoti pagrindinę sriubos gaminimo leksiką (daržovės, prieskoniai, virtuvės įrankiai ir sriubos gaminimo veiksmažodžiai).
- Suprasti ir vykdyti instrukcijas (liepiamosios nuosakos vartojimas).
- Palaikyti dialogą tarp virėjo ir padėjėjo verdant sriubą.

2. PAMOKOS EIGA

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formos
Įvadinis pokalbis: „Lietuvoje ir pasaulyje populiariausios sriubos“ 10 min.	Mokytojas rodo skaidres su įvairiomis Lietuvoje ir pasaulyje populiariomis sriubomis.	Mokiniai pasakoja, ar ragavo tokių sriubų, bando įvardinti ingredientus.	Klausymas ir kalbėjimas, žodyno lavinimas
Recepto technologinės kortelės analizė 20 min.	Mokytojas pateikia leksiką: daržovių ir prieskonių sąrašą, virtuvės įrankių ir įrangos terminus. Paaiškina, kokia informacija pateikiama recepto technologinėse kortelėse.	Mokiniai užsirašo pagrindinius žodžius, atlieka leksikos lavinimo pratimus.	Klausymas, rašymas, žodžių mokymasis ir kartojimas

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo formos
Receptų skaitymas ir gamybos proce- so nagrinėjimas 20 min.	Mokytojas išdalina re- ceptus ir garsiai juos perskaito. Paaiškina sudėtingesnes vietas. Mokytojas gali rody- ti paveikslėlius arba skaidres.	Mokiniai skaito re- ceptus ir nagrinėja veiksmų eiliškumą. Atlieka savarankiškas užduotis.	Klausymas, skaity- mas, rašymas
Profesinė simuliaci- ja: virėjas ir padė- jėjas gamina sriubą 20 min.	Mokytojas susodina mokinius poromis. Paaiškina, kaip vyks simuliacija. Poroms iš- dalina korteles su jau skaitytais receptais.	Pagal jau skaitytus receptus, mokiniai vienas kitam sako frazes, ką turi daryti. Imituoja sriubos vi- rimo metu vykstantį dialogą tarp virėjo ir virtuvės padėjėjo.	Kalbėjimas poromis, liepiamosios nuosa- kos vartojimas
Vaizdo įrašai su subtitrais „Kaip vir- ti sriubą“¹⁷ 10 min.	Mokytojas rodo vaiz- do įrašus, kaip virti sriubą, su lietuviškais subtitrais.	Mokiniai, stebėdami įrašus užsirašo, kokie produktai naudojami, kokia seka atliekami veiksmai.	Sriubos virimo pro- ceso vizualizacija, eigos apibūdinimas ir pasakojimas
Refleksija 10 min.	Mokytojas paaiškina užduotį.	Mokiniai kuria savo mėgstamos sriubos technologinę recep- to kortelę.	Poroje sukuria trum- pą mėgstamos sriu- bos recepto techno- loginę kortelę. Kitoje pamokoje pristato išsamų aprašymą.

3. VAIZDINĖS PRIEMONĖS

- Paveikslėliai su daržovėmis, prieskoniais, virtuvės įrankiais ir prietaisais.
- Virtuvės indų ir prietaisų rinkinys.
- Realiai naudojamų receptų technologinių kortelių rinkinys.
- Vaizdo įrašas su subtitrais lietuvių kalba.
- Skaitmeninė lenta arba *PowerPoint* (žodyno prezentacijai).
- Kortelės su receptais (profesinei simuliacijai).

¹⁷ Daržovių sriuba su žirniais <https://www.youtube.com/watch?v=-8utPWKONZY&list=PLoudleTcN2JMgufDuHiMO5DsEaB3WPxcH>.

Trinta moliūgų sriuba <https://www.youtube.com/watch?v=ytqk8BhyNcE&list=PLoudleTcN2JMgufDuHiMO5DsEaB3WPxcH&index=23>

4. MOKOMA LEKSIKA

Daržovės	Prieskoniai
Morkos	Druska (joduota)
Svogūnai	Juodieji pipirai (grūdeliai)
Moliūgai (sviestiniai moliūgai)	Juodieji pipirai (malti)
Bulvės	Lauro lapai
Salierų šaknys	Krapai (švieži)
Cukinijos	Petražolės (šviežios)
Česnakai	Maltos imbierų šaknys
Burokėliai	Cukrus
Kopūstai	Citrinų sultys
Rauginti kopūstai	
Pomidorai	

Virtuvės prietaisai (rodyti realius objektus)

Įrankis / įrenginys	Funkcija / panaudojimas
Puodas	Virti, troškinti
Keptuvė	Kepti, pakepinti
Konvekcinė krosnis	Kepti kombinuotu režimu
Kaitlentė	Virimo kaitrai palaikyti
Plautuvė	Plauti daržoves
Peilis	Pjaustyti, smulkinti
Pjaustymo lenta	Pjaustymo pagrindas
Samtis / šaukštas	Semti, pilti
Virtuvinis kombainas	Trinti, smulkinti
Smulkintuvas	Trinti, malti
Sietelis (smulkus)	Perkošti sriubą
Kepimo indas / skarda	Kepti daržoves
Troškinimo indas	Troškinti
Svarstyklės	Sverti žaliavas
Termometras	Matuoti temperatūrą

Pagrindiniai veiksmažodžiai iš technologinių kortelių

Veiksmažodis	Kontekstas
plauti	Nuplauti daržoves po tekančiu vandeniu
valyti	Nuvalyti daržoves, pašalinti nešvarumus
pjaustyti	Supjaustyti daržoves kubeliais, šiaudeliais
troškinti	Kaitinti daržoves su nedideliu kiekiu skysčio
kepti	Kepti keptuvėje ar konvekciniame krosnyje
virti	Virti sultinį ar sriubą
užvirti	Užvirti vandenį ar sultinį iki virimo taško
sumažinti (kaitrą)	Mažinti kaitrą po užvirimo
suminkštėti	Virti ar kepti, kol daržovės suminkštės
perkošti	Nukošti sultinį ar sriubą per sietelį
sutrinti	Trinti daržoves iki vientisos masės
pilti	Įpilti vandens, sultinio, grietinėlės
dėti	Dėti ingredientus į puodą ar keptuvę
maišyti	Maišyti masę kepat ar verdant
skaninti	Pagardinti druska, pipirais, prieskoniais
berti	Berti druską, prieskonius, cukrų

5. ŽODŽIŲ MOKYMOSI PRATIMAI

Pratimas 1. Prie kiekvieno žodžio parašykite kategorijos, kuriai jis priklauso, raidę: D (daržovė), P (prieskonis), Į (įrankis/įrenginys), V (veiksmažodis).

- ___ morkos
- ___ juodieji pipirai
- ___ peilis
- ___ plauti
- ___ cukinijos

- ___ troškinimo indas
- ___ krapai (švieži)
- ___ pjaustyti
- ___ smulkintuvas
- ___ burokėliai

Atsakymai: 1 – D; 2 – P; 3 – Į; 4 – V; 5 – D; 6 – Į; 7 – P; 8 – V; 9 – Į; 10 – D.

Pratimas 2. Išbraukite žodį, kuris nepriklauso kategorijai.

1. morkos – svogūnai – burokėliai – termometras
2. pipirai – peilis – druska – cukrus
3. puodas – keptuvė – petražolės – kaitlentė
4. cukinijos – moliūgai sviestiniai – krapai – bulvės
5. plautuvė – pjaustyti – virtuvinis kombainas — smulkintuvas
6. kopūstai – virti – kepti – troškinti
7. sietelis – samtis – imbiery šaknys – skarda
8. užvirti – sumažinti – pilti – cukrus
9. česnakai – troškinimo indas – svogūnai – krapai
10. pjaustymo lenta – peilis – valyti – sietelis

Atsakymai: 1 – termometras; 2 – peilis; 3 – petražolės; 4 – krapai; 5 – pjaustyti; 6 – kopūstai; 7 – imbiery šaknys; 8 – cukrus; 9 – troškinimo indas; 10 – valyti.

Pratimas 3. Raskite poras. Sujunkite įrankio pavadinimą su jo funkcija.

1. Perkošti sriubą	a) Peilis
2. Matuoti temperatūrą	b) Sietelis
3. Pjaustyti, smulkinti	c) Troškinimo indas
4. Pjaustymo pagrindas	d) Pjaustymo lenta
5. Plauti daržoves	e) Termometras
6. Semti, pilti	f) Plautuvė
7. Trinti, smulkinti	g) Kepimo skarda
8. Kepti daržoves	h) Samtis
9. Troškinti	i) Kaitlentė
10. Prietaisas virimo kaitrai palaikyti	j) Virtuvinis kombainas

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.

Atsakymai: 1 – b; 2 – e; 3 – a; 4 – d; 5 – f; 6 – h; 7 – j; 8 – g; 9 – c; 10 – i.

Pratimas 4. Įrašykite tinkamą žodį iš šio sąrašo: *morkos, cukinijos, česnakai, burokėliai, pomidorai, druska, imbierų šaknis, petražolės (šviežios), moliūgai sviestiniai, svogūnai.*

1. Sriubai pagardinti visada dedame
2. Raugintų kopūstų sriubai reikės ir
3. Ryškiai raudoną spalvą sriubai suteikia
4. Į daržovių troškinį dažnai dedamos ir
5. Jei norime švelnaus skonio, dedame , o jei aštresnio –
6. Trintai sriubai labai tinka
7. Patiekalą visada pradedame gaminti nuo kepinimo.
8. Gaivų aromatą suteikia šviežios
9. Orkaitėje dažnai kepami

Galimi atsakymai: 1 – druskos / druską; 2 – morkų, pomidorų; 3 – burokėliai; 4 – cukinijos ir pomidorai; 5 – česnakų, imbiero šaknis; 6 – moliūgai / morkos; 7 – svogūnų; 8 – petražolės; 9 – moliūgai.

Pratimas 5. Parinkite tinkamą įrankį arba įrenginį nurodytiems veiksams atlikti.

1. Perkošti sultinį:
2. Sverti produktus:
3. Pjaustyti daržoves:
4. Trinti virtas daržoves:
5. Virti sriubą:
6. Kepti daržoves orkaitėje:
7. Plauti daržoves:
8. Matuoti temperatūrą troškinyje:
9. Troškinti daržoves:
10. Pakepinti svogūnus, morkas ir kt.:

Atsakymai: 1 – sietelis; 2 – svarstyklės; 3 – peilis; 4 – smulkintuvas; 5 – puodas; 6 – konvekcinė krosnis; 7 – plautuvė; 8 – termometras; 9 – troškinimo indas; 10 – keptuvė.

Pratimas 6. Pabaikite sakinius daržove arba prieskoniu.

1. Į sriubą visada dedu šiek tiek
2. Rudenį labai mėgstu kepti orkaitėje
3. Norint gauti sodresnę spalvą, į troškinį dedami
4. Gaiviam skoniui suteikti tinka sultys.
5. Aromatui sustiprinti dažnai naudoju šviežius
6. Labai sveikos sriubos pagrindas – ir
7. Jei noriu aštresnio skonio, dedu
8. Daug vitaminų yra šviežiuose
9. Žiemos metu dažnai verdu sriubą iš
10. Tam, kad patiekalas nebūtų per sūrus, dedu tik žiupsnelį

Atsakymai: 1 – druskos / petražolių / krapų; 2 – moliūgus; 3 – pomidorai; 4 – citrinų; 5 – krapus; 6 – svogūnai ir morkos; 7 – imbiero; 8 – petražolėse; 9 – raugintų kopūstų; 10 – druskos.

Pratimas 7. Įrašykite tinkamą veiksmažodį iš šio sąrašo: virti, pjaustyti, perkošti, troškinti, skaninti, nuplauti, sutrinti, dėti, išmaišyti, kepti, pilti.

1. Daržoves prieš ruošiant visuomet reikia
2. Norint gauti lygią masę, sriubą reikia
3. Troškinį reikia lėtai ant silpnos kaitros.
4. Pirmiausia į puodą reikia aliejaus ir svogūnų.
5. Keptuvėje galima greitai cukinijas.
6. Kad sriuba būtų skaidri, ją reikia per sietelį.
7. Patiekalą visada svarbu druska ir pipirais.
8. Skaniai sriubai būtina daržoves vienodais gabalėliais.
9. Prieš užverdant reikia gerai puode esančius ingredientus.
10. Sultinį reikia , kol daržovės suminkštės.

Atsakymai: 1 – plauti; 2 – sutrinti; 3 – troškinti; 4 – pilti, dėti; 5 – kepti; 6 – perkošti; 7 – skaninti; 8 – pjaustyti; 9 – išmaišyti; 10 – virti.

Pratimas 8. Sudaryk sakinius pagal modelį: veiksmazodis + daržovė/prieskonis + įrankis.

1. plauti + morkos + plautuvė *Pirmiausia plaunu morkas plautuvėje.*
2. valyti + salierų šaknys + peilis
3. pjaustyti + cukinijos + pjaustymo lenta
4. troškinti + moliūgai sviestiniai + troškinimo indas
5. kepti + pomidorai + konvekcinė krosnis
6. virti + burokėliai + puodas
7. sumažinti kaitrą + sultinys + kaitlentė
8. skaninti + česnakai + pipirai
9. perkošti + sriuba + sietelis
10. sutrinti + daržovių masė + smulkintuvas

6. SKAITYMAS¹⁸

Daržovių sultinys

Daržovės plaunamos, valomos ir vėl plaunamos po tekančiu vandeniu. Morkas bei svogūnus supjaustyti stambiais kubeliais, troškinti puode su vandeniu 30 min. Dedamos prieskoninės žolelės, prieskoniai ir viskas užverdama. Sultiniui užvirus įpilti vandens, kaitrą sumažinti ir virti 45–60 min. Nuo sultinio nugraibyti putas. Išviręs sultinys perkošiamas per smulkų sietelį. Gautas pusgaminis toliau gali būti naudojamas sriubos virimui.

Trinta morkų sriuba

Daržovės plaunamos, valomos ir vėl plaunamos po tekančiu vandeniu. Bulvės, morkos ir moliūgai supjaustomi kubeliais ir kepinami puode su trupučiu vandens ir pridengiant kad išliktų drėgmė. Įdėti į įkaitintą konvekcinę krosnį 160 °C ir kepti kombinuotu režimu 15–20 min. Daržovėms lengvai apskrudus jos sudedamos į puodą užpilamos sultiniu (Technologinė kortelė Nr.1SrA) ir verdama 25–30 min., kol visiškai suminkštės. Daržovėms suminkštėjus dedamas maltas imbieras, pilamas kokosų pienas, sriuba skaninama druska ir pipirais. Gauta masė sutrinama virtuviniu kombainu ar smulkintuvu, bei perkošiama per smulkų sietelį. Gautas pusgaminis užverdama. Aliejus pilamas prieš patiekiant sriubą.

Trinta daržovių sriuba

Daržovės plaunamos, nuvalomos ir vėl plaunamos po tekančiu vandeniu. Iš moliūgo išskobiamos sėklos ir jis supjaustomas kubeliais. Morkos, salierų stiebai kartu su cukinijomis ir kapotais česnakais dedami į įkaitintą puodą su saulėgrąžų aliejumi ir viskas pakepinama 130–140 °C 5–8 min., kol daržovės suminkštės. Pjaustytas daržovės apšlakščius aliejumi įdėti į įkaitintą konvekcinę krosnį 160 °C ir kepti kombinuotu režimu 15–20 minučių. Į kepintas daržoves dedamos pjaustytos bulvės, bei moliūgas. Pilamas šaltas vanduo ir viskas verdama 35–45 minutes, kol daržovės suminkštėja. Sriuba skaninama prieskoniais. Gautas pusgaminis sutrinamas virtuviniu kombainu arba smulkintuvu, perkošiamas per smulkų sietelį. Sriuba dar kartą užverdama. Patiekama.

¹⁸ <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/mityba-ir-fizinis-aktyvumas-2/valgiarasciai-ir-technologines-korteles-ugdymo-bei-gydymo-istaigoms/>

Burokėlių sriuba

Daržovės plaunamos, valomos ir vėl plaunamos po tekančiu vandeniu. Burokėlius ir morkas supjaustyti šiaudeliais. Svogūnus supjaustyti kubeliais, pakepinti pirmus dedant į įkaitintą sviestą puode ir kepti 130–140 °C 3–5 min. Dedamos šiaudeliais pjaustytos morkos bei šiaudeliais pjaustyti burokėliai. Apkeptos daržovės dedamos į daržovių sultinį (technologinė kortelė Nr.1SrA) ir viskas užverdama. Užvirus kaitra sumažinama ir sudedamos kubeliais pjaustytos bulvės bei paverdama 20–25 min., kol bulvės suminkštės. Iš citrinų išspaudžiamos sultys, kurios supilamos į verdamą sriubą. Dedama druska ir cukrus bei kapotos petražolės.

Raugintų kopūstų sriuba

Daržovės plaunamos, valomos ir vėl plaunamos po tekančiu vandeniu. Svogūnai supjaustomi kubeliais, pakepinami keptuvėje su aliejumi 130–140 °C 3–5 min. Rauginti kopūstai dedami į užvirintą vandenį, verdami 20 min. Morkos supjaustomos šiaudeliais, dedamos į keptuvę su kepinamomis daržovėmis. Daržovės kepinamos, kol suminkštės. Daržovėms suminkštėjus dedami kubeliais pjaustyti pomidorai, pilamas daržovių sultinys (technologinė kortelė Nr.1SrA) ir viskas dar pakaitinama 4 minutes. Keptos daržovės sudedamos į puodą kartu su jau 20 min. verdamais raugintais kopūstais ir viskas paverdama dar 15 minučių ant silpnos kaitros. Kopūstams truputį suminkštėjus dedamos kubeliais pjaustytos bulvės. Gautas pusgaminiškas paverdamas 20 min., kol suminkštės bulvės. Į sriubą beriami prieskoniai.

7. SKAITYMO PRATIMAI

Pratimas 1. Atliekamus veiksmus sudėliokite teisinga technologine tvarka (prie veiksmo parašykite skaičius (1–10)).

Daržovių sultinys (sumaišyta seka):

dėti prieskonines žoleles
sultinį perkošti
užvirinti
troškinti daržoves 30 min.
plauti daržoves
užpilti vandens
sumažinti kaitrą
nugriebti putas
supjaustyti morkas ir svogūnus
virti 45–60 min.

Burokėlių sriuba (sumaišyta seka):

dėti druską ir cukrų
kepti svogūnus svieste
dėti bulves
pilti citrinų sultis
plauti daržoves
dėti morkas
supjaustyti burokėlius šiaudeliais
užvirinti sultinį
dėti petražoles
troškinti burokėlius su morkomis

Pratimas 2. Palyginkite šių trijų sriubų receptus, ir pažymėkite atsakymus lentelėje.

Veiksmas	Trinta morkų sriuba	Trinta daržovių sriuba	Raugintų kopūstų sriuba
Kokią sriubą ruošiant daržoves reikia kepti orkaitėje?			
Kurioje sriuboje naudojamas kokosų pienas?			
Kurioje sriuboje naudojamas imbieras?			
Kurioje sriuboje naudojami salierų stiebai?			
Kokią sriubą ruošiant daržovės kepinamos svieste?			
Kokią sriubą verdant naudojami rauginti kopūstai?			
Kuri sriuba verdama ilgiausiai?			
Kurios sriubos daržovės pradedamos kepti 130–140 C?			
Kuri sriuba reikalauja perkošti masę sieteliu?			
Į kurią sriubą pilamos citrinų sultys?			

8. SIMULIACIJA POROMIS: VIRĖJAS IR PADĖJĖJAS GAMINA DARŽOVIŲ SRIUBĄ

Situacija:

Vienas mokinys yra virėjas, o kitas – virtuvės padėjėjas. Virėjas vadovauja sriubos gamybai ir duoda nurodymus, ką daryti. Pasitelkus anksčiau nagrinėtus receptus, virėjas juos pasako liepiamąją nuosaka: „nuplauk...“, „įpilk...“, „prašom dėti...“. Padėjėjas klausia, ar gerai padarė, pasitikslinka, ką reikia daryti toliau.

Taip galima dirbti su visais skaitytais receptais. Mokiniai nuolat keičiasi rolėmis.

Receptas	Virėjo komandos	Padėjėjo klausimai ir replikos
Daržovių sultinys		
Daržovės plaunamos, valomos ir vėl plaunamos po tekančiu vandeniu.	➤ Prašau nuplauti daržoves po vandeniu. ➤ Dar kartą nuplauk daržoves po tekančiu vandeniu.	➤ Jau nuploviau, ką toliau daryti?
Morkas bei svogūnus supjaustyti stambiais kubeliais, troškinti puode su vandeniu 30 min.	➤ Morkas supjaustyk stambiais kubeliais. ➤ Prašom supjaustyti svogūnus. ➤ Prašom dėti į puodą. ➤ Reikia troškinti 30 minučių.	➤ Kaip pjaustyti morkas? ➤ Kaip pjaustyti svogūnus? ➤ Kada dėti į puodą? ➤ Kiek minučių troškinti daržoves?
Dedamos prieskoninės žolelės, prieskoniai ir viskas užverdama.	➤ Įdėk prieskonius.	➤ Kiek prieskonių dėti?
Sultiniui užvirus įpilti vandens, kaitra sumažinti ir virti 45–60 min.	➤ Įpilk vandens. ➤ Sumažink kaitrą. ➤ Virk 45–60 minučių.	➤ Ar jau pilti vandens? ➤ Kiek minučių virti sultinį?
Nuo sultinio nugraibyti putas. Išviręs sultinys perkošiamas per smulkų sietelį. Gautas pusgaminis toliau gali būti naudojamas sriubos virimui.	➤ Reikia nugraibyti putas. ➤ Ar jau perkošei sultinį?	➤ Jau nugraibiau putas. ➤ Jau baigėme darbą.

Praktinio užsiėmimo metu svarbu paaiškinti skirtumus tarp mandagaus ir nemandagaus kalbėjimo. Pabrėžti, kaip virėjas ir virtuvės padėjėjas turėtų kalbėti, kad išlaikytų mandagų ir pagarbų toną, kokias gramatines formas turėtų vartoti atitinkamose situacijose.

9. REFLEKSIJA IR APIBENDRINIMAS

Pamokos pabaigoje mokiniai poromis rašo savo mėgstamos sriubos receptą. Sukuria recepto technologinę kortelę, nurodo produktus ir gaminimo eigą.

Pavadinimas:

Ingredientai:

Įrankiai:

Gaminimo eiga:

.....

.....

KIRPIMO ĮRANKIŲ RŪŠYS, PRIEŽIŪRA, LAIKYMAS IR DEZINFEKAVIMAS (KIRPĖJO PROGRAMA)

Programa: Kirpėjo programa
Trukmė: 90 min.
Tikslinė grupė: Profesinės mokyklos mokiniai užsieniečiai

1. TIKSLAI

Dalykiniai tikslai:

- ↳ Atpažinti pagrindinius kirpimo įrankius.
- ↳ Teisingai atlikti įrankių priežiūros ir dezinfekavimo veiksmus.
- ↳ Laikytis higienos ir darbo saugos taisyklių.

Kalbiniai tikslai:

- ↳ Vartoti profesinę leksiką (įrankių pavadinimai, priežiūros veiksmai).
- ↳ Suprasti ir duoti paprastas instrukcijas.
- ↳ Vartoti frazes darbo vietos situacijose.

2. PAMOKOS EIGA

Pamokos eiga Laikas	Mokytojo veikla	Mokinio veikla	Metodai, darbo for- mos
Įžanga: „Kokius įrankius dažniausiai naudoja kirpėjas?“ 5 min.	Mokytojas rodo nuotraukas, ir klausia, ar mokiniai žino kirpėjo įrankius.	Atsako į mokytojo klausimus, parodo, kokius įrankių pavadinimus moka lietuviškai.	Klausymas, kalbėjimas
Įrankių pavadinimų ir funkcijų pristatymas 15 min.	Mokytojas išdalina pamokoje vartojamų terminų žodyną. Mokytojas pristato kirpimo įrankius. Rodo PowerPoint skaidres ir realius daiktus. Paskoja apie jų funkcijas.	Mokiniai užsirašo pastabas į lapą su žodžiais.	Naujo žodyno įsisavinimas, vizualinis atpažinimas
Darbas poroje: įvardink ir parodyk įrankį 10 min.	Mokytojas išdalina kirpimo įrankių nuotraukas mokinių poroms.	Mokiniai vienas kitam rodo arba realius objektus arba paveikslėlius ir mokosi įrankių pavadinimus.	Įtvirtinami žodžiai, kalbama poroje (galima suporuoti kartu geriau lietuvių kalbą mokantį mokinį su prasčiau mokančiu, taip mokiniai padės vienas kitam mokytis)

Įrankių dezinfekavimo instrukcijos 15 min.	Mokytojas pristato įrankių dezinfekavimo instrukcijas. (instrukcijos pateikiamos žemiau)	Mokiniai mokosi, kokius įrankius ir kaip dezinfekuoti, kokia yra dezinfekavimo eiga ir seka. Atlieka individualias žodyno užduotis.	Mokomasi atlikti komandas
Praktinis demonstravimas: įrankių valymas, dezinfekavimas 20 min.	Mokytojas rodo, kokius įrankius ir kaip reikia dezinfekuoti.	Mokiniai kartu su mokytoju atlieka profesinius veiksmus.	Profesinių veiksmų atlikimas.
Simuliacija: meistras duoda užduotį padėjėjui 15 min.	Mokytojas išdalina korteles, kuriose surašytos įrankių valymo instrukcijos. (instrukcijos pateikiamos žemiau)	Mokiniai dirba grupėse po keturis. Vienas mokinys skaito instrukcijas, kitas atlieka dezinfekavimo veiksmą, kiti du stebi situaciją ir užsirašo pastabas. Vėliau mokiniai keičiasi rolėmis.	Kalbinė simuliacija
Refleksija grupėje: kas buvo aišku, kas sunku 10 min.	Mokytojas paklausia kelių klausimų.	Mokiniai laisva forma atsako į mokytojo klausimus, diskutuoja.	Refleksija ir savo veiklos bei darbo pamoje įvertinimas

3. PRIEMONĖS

- Realųjų kirpimo įrankių rinkinys.
- Realųjų valymo ir dezinfekavimo priemonių rinkinys.
- Skaitmeninė prezentacija su nuotraukomis.
- Prietaisų nuotraukos darbui porose.
- Kortelės su frazėmis ir dezinfekavimo instrukcijomis.

4. KIRPIMO ĮRANKIŲ TRIKALBIS ŽODYNAS

Kirpėjo įrankių trikalbis žodynas

Lietuvių kalba	Anglų kalba	Rusų kalba
Žnyplės	Curling tongs / curling iron	Щипцы для завивки волос
Žirklės	Scissors	Ножницы
Elektrinės žnyplės	Electric curling iron	Электрические щипцы для завивки
Plaukų skustuvas	Hair razor	Бритва для стрижки волос

Elektriniai plaukų skustuvai	Electric shavers / trimmers	Электрические бритвы / триммеры
Šukos	Combs	Расчёски
Plaukų šepečiai	Hair brushes	Щётки для волос
Plaukų tinkelis	Hair net	Сеточка для волос
Kaklo šepečiai	Neck brushes	Щётки для шеи
Plaukų segtukai / gnybtai	Hair clips / hair clamps	Заколки / зажимы для волос

Dezinfekavimo veiksmai

Lietuvių kalba	Anglų kalba	Rusų kalba
Valyti plaukus plaušelių neturiniu audiniu.	Clean hair with a lint-free cloth.	Удалять волосы тканью без ворса.
Plauti šiltame vandenyje su dezinfekcijos valomąja priemone.	Wash in warm water with a disinfectant cleaning agent.	Мыть в тёплой воде с дезинфицирующим моющим средством.
Skalauti tekančiu karštu vandeniu.	Rinse under running hot water.	Прополаскивать под горячей проточной водой.
Nusausinti plaušelių neturiniu audiniu.	Dry with a lint-free cloth.	Высушивать тканью без ворса.
Pašalinti plaukus nuo žnyplių.	Remove hair from curling tongs.	Удалять волосы с щипцов.
Nuvalyti žnyplių ašmenų pritvirtinimus su 70 % alkoholiu.	Wipe tong blade attachments with 70 % alcohol.	Протирать крепления лезвий щипцов 70 % спиртом.
Nuvalyti žnyples audiniu, sudrėkintu dezinfekcijos valomąja priemone ir vandeniu arba alkoholiu.	Wipe the tongs with a cloth moistened with disinfectant and water or alcohol.	Протирать щипцы тканью, смоченной дезинфицирующим средством и водой или спиртом.
Sterilizuoti arba išmesti, jeigu yra užteršta krauju.	Sterilize or discard if contaminated with blood.	Стерилизовать или выбрасывать, если загрязнено кровью.
Išmesti skustuvo ašmenis į aštriems daiktams skirtą konteinerį.	Dispose of razor blades in a sharps container.	Выбрасывать лезвия бритвы в контейнер для острых предметов.
Nušluostyti skustuvo paviršių audiniu, sudrėkintu dezinfekcijos valomąja priemone ir vandeniu arba alkoholiu.	Wipe the razor surface with a cloth moistened with disinfectant and water or alcohol.	Протирать поверхность бритвы тканью, смоченной дезинфицирующим средством и водой или спиртом.

5. SKAITYMAS

Pasirinkite tekstą pagal savo lietuvių kalbos mokėjimo lygį, jį perskaitykite ir atsakykite į klausimus.

Instrumentų valymas ir dezinfekcija (A2 lygis)	Instrumentų valymo, dezinfekcijos ir sterilizacijos taisyklės (B2 lygis)	Originalus tekstas ¹⁹
1. Naudok tinkamai valymo ir dezinfekcijos priemones. Perskaityk, ką rašo ant buteliuko arba pakuotės. Laikykitės nurodymų, kiek pilti priemonės, kiek laiko mirkyti instrumentus ir kaip naudoti. Šias instrukcijas laikyk darbo vietoje. 2. Vienkartiniai instrumentai naudojami tik vieną kartą. Jei įrankio negalima gerai nuvalyti ar išdezinjekuoti, jį reikia išmesti po vieno naudojimo. 3. Instrumentus reikia valyti specialioje vietoje. Tai vadinama instrumentų valymo ir dezinfekcijos zona. Ten yra reikalingos priemonės ir įranga. 4. Instrumentus galima valyti dviem būdais: Rankomis – su šepetėliu, muilu ir dezinfekcijos skysčiu. Ultragarso aparatu – tai specialus prietaisas, kuris padeda išvalyti įrankius geriau. Draudžiama: naudoti vienkartinius instrumentus dar kartą; naudoti B kategorijos įrankius, jei jie nebuvo išdezinjekuoti; naudoti A kategorijos įrankius, jei jie nebuvo sterilizuoti.	1. Valymo ir dezinfekcijos priemonės reikia naudoti pagal gamintojo nurodymus. Svarbu laikytis tikslios dozės, nurodyto mirkymo laiko ir naudojimo būdo. Priemonių naudojimo instrukcijos turi būti pasiekiamos darbo vietoje, kad darbuotojas visada galėtų jas patikrinti. 2. Vienkartiniai instrumentai naudojami tik vieną kartą. Jei instrumentų neįmanoma tinkamai išvalyti, dezinfekuoti ar sterilizuoti, jie turi būti laikomi vienkartiniais ir po naudojimo išmetami. 3. Visi instrumentai valomi, dezinfekuojami ir sterilizuojami specialiai tam skirtose patalpose arba zonoje. Ten turi būti tinkamos sąlygos, valymo priemonės ir įranga. 4. Instrumentus galima valyti rankiniu arba mechanizuotu būdu. Rankiniu būdu instrumentai plaunami po tekančiu vandeniu naudojant valiklį ir šepetėlį. Mechanizuotai instrumentai valomi ultragarso aparate, naudojantis aparato gamintojo rekomendacijomis. Draudžiama: naudoti vienkartinius instrumentus pakartotinai; naudoti B kategorijos paslaugoms skirtus instrumentus, jei jie nebuvo dezinfekuoti; naudoti A kategorijos paslaugoms skirtus instrumentus, jei jie nėra sterilūs.	Bendrieji A ir B kategorijos paslaugoms teikti naudojamų instrumentų valymo, dezinfekcijos, sterilizacijos reikalavimai 1. Valant ir dezinfekuojant instrumentus turi būti laikomasi valiklių, dezinfekcijos priemonių gamintojų nurodytų dozavimo, dezinfekcijos (mirkymo) trukmės ir naudojimo instrukcijų, kurios turi būti laikomos paslaugų teikimo vietoje; 2. Instrumentai, kurių negalima tinkamai dezinfekuoti ar sterilizuoti, turi būti vienkartiniai; 3. Instrumentai valomi ir dezinfekuojami instrumentų valymo, dezinfekcijos ir sterilizacijos patalpoje (zonoje); 4. Instrumentai valomi ir dezinfekuojami rankomis arba mechanizuotai. Mechanizuotai instrumentai valomi ultragarso aparate pagal aparato gamintojo rekomendacijas, naudojant gamintojo rekomenduojamus instrumentų valiklius. Draudžiama kelis kartus naudoti vienkartinius instrumentus, nedezinjekuotus B kategorijos paslaugoms teikti naudotus daugkartinius instrumentus ir nesterilius A kategorijos paslaugoms teikti naudotus daugkartinius instrumentus.

¹⁹ Grožio studijų kryptis. Kirpimas. Modulinė profesinio ugdymo programa. Kaunas: Karaliaus Mindaugo profesinio ugdymo centras, 2015, psl. 56.

- Kodėl svarbu laikytis dezinfekavimo priemonių naudojimo instrukcijų?
- Kur turi vykti įrankių dezinfekavimas ir sterilizavimas?
- Kokiu būdu gali būti valomi ir sterilizuojami instrumentai?
- Kokius instrumentus ir įrankius reikia išmesti?
- Kokius instrumentus draudžiama išmesti?

6. ŽODYNO PRATIMAI

Pratimas 1. Pažymėkite, kurie žodžiai susiję su higiena.

- ☐ klientas, ☐ dezinfekcija, ☐ sterilizacija, ☐ šukuosena, ☐ ultragarsas
- ☐ plaukai, ☐ žirklys, ☐ kirpėjas, ☐ inspektorius, ☐ karštas vanduo, ☐ valymas

Atsakymai: dezinfekcija, sterilizacija, ultragarsas, karštas vanduo, inspektorius, valymas.

Pratimas 2. Raskite tinkamus žodžių apibrėžimus.

Žodis	Apibrėžimas
1. dezinfekcija	a) aparatas, kuris valo garso bangomis
2. sterilizacija	b) nurodymai, kaip ką nors daryti
3. ultragarsas	c) naudojamas tik vieną kartą
4. vienkartinis	d) procesas, kai sunaikinami mikrobai
5. instrukcija	e) visiškas bakterijų ir virusų sunaikinimas

1.	2.	3.	4.	5.

Atsakymai: 1 – d; 2 – e; 3 – a; 4 – c; 5 – b.

Pratimas 3. Įrašykite reikiamus žodžius.

1. Instrumentus reikia po kiekvieno kliento.
2. A kategorijos įrankiai turi būti
3. Vienkartiniai instrumentai tik vieną kartą.
4. Naudodami chemines priemones visada skaitykite
5. Mechaninis valymas atliekamas naudojant aparatą.

Atsakymai: 1 – dezinfekuoti; 2 – sterilizuojami; 3 – naudojami; 4 – instrukciją; 5 – ultragarso

Pratimas 4. Įrašykite tinkamus žodžius į sakinį pagal kontekstą (naudokite: *dezinfekcija, sterilizacija, valomas, ultragarsas, vienkartinis*).

1. Po darbo dienos visi įrankiai dedami į aparatą.
2. ir procesai sunaikina bakterijas ir virusus.
3. įrankiai išmetami iš karto po naudojimo.
4. Pirmiausia įrankiai yra , o tik po to dezinfekuojami.

Atsakymai: 1 – ultragarsas; 2 – dezinfekcija, sterilizacija; 3 – vienkartiniai; 4 – valomi.

7. RAŠYMAS

Pratimas 1. Pabaikite sakinius.

1. Po kiekvieno kliento aš visada
2. Mano darbo vietoje turi būti
3. Vienkartiniai instrumentai
4. Aš visada laiku
5. Ultragarsinis aparatas padeda

Pratimas 2. Trumpai parašykite, kaip prižiūrite įrankius (5–6 sakiniai).

Panaudokite bent 3 žodžius iš sąrašo: *dezinfekcija, sterilizacija, ultragarsas, vienkartinis, instrukcija*.

Pratimas 3. Aprašykite įrankių valymo ir dezinfekavimo procesus. Naudokite jungtukus: *pirmiausia, vėliau, galiausiai*. (3–5 sakiniai kiekvienam įrankiui)

Žirklys –
Šukos –
Elektrinis plaukų skustuvas –

Pratimas 4. Argumentuokite, kodėl svarbu dezinfekuoti ir sterilizuoti įrankius po kiekvieno kliento? Parašykite 8–10 sakinių, naudodami jungtukus: *todėl, nes, kad, be to, taip pat*. Įtraukite bent vieną pavyzdį.

Pratimas 5. Kūrybinė užduotis – situacijos analizė.

Situacija:

Kirpėja pastebėjo, kad klientui kirpdama naudojo žirkles, kurios dar nebuvo dezinfekuotos. Ką ji turėtų daryti? Kaip reikėtų paaiškinti situaciją klientui? (6–8 sakiniai.)

8. PROFESINĖ SIMULIACIJA: KIRPĖJAS IR PADĖJĖJAS VALO IR DEZINFEKUOJA ĮRANKIUS

Simuliacijai naudojamos realios kirpimo įrankių ir prietaisų valymo instrukcijos.²⁰

Įrankiai	Valymo instrukcija
Žnyplės, žirklys	Valyti plaukus plaušelių neturinčiu audiniu; Plauti šiltame vandenyje su dezinfekcijos valomąja priemone; Skalauti tekančiu karštu vandeniu; Nusausinti neturinčiu plaušų audiniu.
Elektrinės žnyplės	Pašalinti plaukus nuo žnyplių; Nuvalyti žnyplių ašmenų pritvirtinimus su 70 proc. alkoholiu; Nuvalyti žnyplės audiniu, sudrėkintu su dezinfekcijos valomąja priemone ir vandeniu arba alkoholiu.
Plaukų skustuvas	Sterilizuoti arba išmesti, jeigu yra užterštas krauju; Išmesti skustuvo ašmenis į aštriems daiktams skirtą konteinerį.

²⁰ Grožio paslaugoms teikti naudojamų instrumentų priežiūros metodinės rekomendacijos. Vilnius: Užkrečiamų ligų ir AIDS centras, 2011, psl. 22–23.

Elektriniai plaukų skustuvai	Išmesti skustuvo ašmenis į aštriems daiktams skirtą konteinerį; Nušluostyti skustuvo paviršių audiniu, sudrėkintu dezinfekcijos valomąja priemone ir vandeniu arba alkoholiu.
Šukos, plaukų šepečiai, plaukų tinklelis, kaklo šepečiai, ausų kamšteliai, plaukų segtukai/gnybtai	Panaudoti plaušelių neturintį audinį nuvalant plaukus; Plauti šiltame vandenyje su dezinfekcine priemone; Skalauti tekančiame karštame vandenyje; Nusausinti plaušelių neturinčiu audiniu.
Plaukų suktukai: paprasti, karšti, karštos žnyplės, garbanų žnyplės.	Valyti plaukus plaušelių neturinčiu audiniu; Plauti šiltame vandenyje su dezinfekcijos valomąja priemone; Skalauti tekančiame karštame vandenyje; Nusausinti neturinčiu plaušelių audiniu.

Paruošti korteles, kurių vienoje pusėje parašytas įrankio pavadinimas, o kitoje valymo ir dezinfekavimo instrukcija.

Mokiniai suskirstomi grupėmis po keturis. Vienas mokinytis yra kirpėjas, kitas – kirpėjo padėjėjas, kiti du stebėtojai. Kirpėjas sako padėjėjui, ką jis turi daryti. Instrukcijas nurodo liepiamąja nuosaka. Kirpėjo padėjėjas atlieka veiksmus. Stebintys mokiniai užsirašo pastabas.

Išvalę ir dezinfekavę vieną įrankį mokiniai keičiasi rolėmis ir valo kitą įrankį.

9. REFLEKSIJA

Mokytojas paklausia kelių klausimų:

- 1) Kuris žodis šiandien buvo sunkiausias?
- 2) Kokia dezinfekavimo priemonė naudojama dažniausiai?
- 3) Kodėl svarbu valyti ir dezinfekuoti įrankius po kiekvieno kliento?

Juos mokiniai aptaria visi kartu. Po kiekvieno klausimo galima duoti laiko mokiniams sugalvoti atsakymus arba trumpai užsirašyti atsakymus. Tokiu būdu silpniau lietuvių kalbą mokantys mokiniai turės laiko pasiruošti ir laisviau dalyvaus pamokoje.

6. Papildomi ištekliai ir šaltiniai

Literatūros sąrašas studentams mokytis savarankiškai

1. Babickienė, Z., Bareikytė-Čižikienė, A. *Lithuanian Language Picture Dictionary / Lietuvių kalbos paveikslėlių žodynas*. Vilnius: Baltos lankos, 2009.
2. Bingelienė, R. *Kad nepritrūktų žodžių*. Vilnius: Eugrimas, 2014. (Leksikos mokymosi sąsiuvinis 1 ir 2)
3. Čubajevaitė, L., Ruzaitė, J., Lemanaitė, G. *Takas. Lietuvių kalba kitakalbiam. B1 lygis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, Versus aureus, 2014.
4. Džežulskienė, J. *Lietuvių kalba kitakalbiam: vadovėlis (su CD)*. Kaunas: Technologija, 2005.
5. Džežulskienė, J. *Kalbu lietuviškai. Lithuanian for Beginners*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2014.
6. Džežulskienė, J. *Easy Lithuanian. Beginners Book 1. Lietuvių kalba A1*. Išleido Eligijus Džežulskis–Duonys, 2017.
7. Džežulskienė, J. *Eglė and the Snake*. Išleido Judita Džežulskienė, 2023.
8. Džežulskienė, J. *Lietuvių kalba Tau. Vadovėlis B1/B2*. Vilnius: Logopedinės pagalbos centras, 2024.
9. Džežulskienė, J. *Tadas ir Sofija*. Išleido Eligijus Džežulskis–Duonys, 2024.
10. Hilbig, I., Migauskienė, R., Našlėnaitė-Eberhardt, V., Petrašiūnienė, E., Tamošaitienė, A., Valančiauskienė, A., Vaškevičienė, L. *Sveiki!* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017. (Naujas, pataisytas leidimas)
11. Hilbig, I., Migauskienė, R., Našlėnaitė-Eberhardt, V., Petrašiūnienė, E., Tamošaitienė, A., Valančiauskienė, A., Vaškevičienė, L. *Sveiki atvykę!* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2011.
12. Jakaitė-Bulbukienė, K., Pribušauskaitė, J., Valančiauskienė, A. *Skaitome ir klausome lietuviškai: B1 ir B2 lygio tekstai*. Vilnius: Vilniaus universiteto Lituanistinių studijų katedra, 2025.
13. Kaškelevičienė, A. *Kas naujo? Trumpas lietuvių kalbos kursas pažengusiems*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2024.
14. Kaškelevičienė, A., Stumbrienė, V. *Lietuvių kalbos mokomės linksmi. Dalijamosios užduotys ir kalbiniai žaidimai*. Dviejų el. knygų rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2025.
15. Laczhazi, A. *Susitikimai su Lietuva. Lietuvių kalbos vadovėlis*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 2014.
16. *Lietuvių kalba dialogue / Литовська мова в діалогax*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, 2022.
17. Migauskienė, R. *Žingsnis*. Vilnius: Eugrimas, 2014. (Pirmasis ir antrasis sąsiuviniai)
18. Migauskienė, R., Ramonienė, M., Vilkienė, L. *Po truputį*. Vilnius: Baltos lankos, 2022.
19. Migauskienė, R., Vaisėtaitė, E. *Žodis žodį veja*. Vilnius: Eugrimas, 2014. (Pirmas ir antras sąsiuviniai)
20. Norkaitienė, M., Šepetytė, R., Šimėnaitė, Z. *Mokomasis lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Baltos lankos, 2000.
21. Pagojienė, D., Deriukaitė, J. *Aš kalbu lietuviškai, A1 (1) lygis*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2017.
22. Petrašiūnienė, E. *Gramatikos pratimai*. Vilnius: Eugrimas, 2014. (Pirmoji ir antroji dalis)
23. Petrašiūnienė, E., Valančiauskienė, A., Našlėnaitė-Eberhardt, V., Jakaitė-Bulbukienė, K., Vaškevičienė, L. *Langas į lietuvių kalbą*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2011.
24. Petrašiūnienė, E., Valančiauskienė, A., Našlėnaitė-Eberhardt, V., Jakaitė-Bulbukienė, K., Vaškevičienė, L. *Langas į lietuvių kalbą*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2021. (Naujas, pataisytas leidimas)
25. Pribušauskaitė, J. *Kaip sekasi? Trumpas lietuvių kalbos kursas pažengusiems*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2011.
26. Prosniakova, H., Stumbrienė, V., Vilkienė, L. *365 lietuvių kalbos veiksmažodžiai*. Vilnius: Homo liber, 2004.

27. Ramonienė, M., Press, I. *Colloquial Lithuanian. The Complete Course for Beginners*. London, New York: Routledge, 2011.
28. Ramonienė, M., Pribušauskaitė, J. *Praktinė lietuvių kalbos gramatika*. Vilnius: Baltos lankos, 2008.
29. Ramonienė, M., Pribušauskaitė, J. *Practical Grammar of Lithuanian*. Vilnius: Baltos lankos, 2008.
30. Ramonienė, M., Pribušauskaitė, J. *Практическая грамматика литовского языка*. Vilnius: Baltos lankos, 2014.
31. Ramonienė, M., Vilkienė, L. *Po truputį: lietuvių kalbos vadovėlis pradedantiesiems. Mokinio knyga*. Vilnius: Baltos lankos, 2008.
32. Ramonienė, M., Vilkienė, L. *Po truputį: lietuvių kalbos vadovėlis pradedantiesiems. Pratybų sąsiuvinis*. Vilnius: Baltos lankos, 2008.
33. Ringailienė, T. *Learn and Speak Lithuanian*. Kaunas: Šviesa, 2025.
34. Ramonienė, M., Stumbrienė, V. *Complete Lithuanian*. London: John Murray Learning, 2016.
35. Stumbrienė, V., Daraškienė, I., Vaškevičienė, L. *Sėkmės!* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2022. (2 knygos)
36. Stumbrienė, V., Kaškelevičienė, A. *Nė dienos be lietuvių kalbos*. Vilnius: Eugrimas, 2014.
37. Stumbrienė, V., Kaškelevičienė, A. *Nė dienos be lietuvių kalbos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2018. (Naujas, pataisytas leidimas)
38. Stumbrienė, V., Kaškelevičienė, A. *Nė dienos be lietuvių kalbos. Antroji knyga*. Vilnius: Eugrimas, 2014.
39. Stumbrienė, V., Kaškelevičienė, A. *Nė dienos be lietuvių kalbos. Trečioji knyga*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2021.
40. Vaišvilaitė, R., *LTH 101 Introductory Lithuanian I: Exercise Book*. Klaipėda: LCC tarptautinis universitetas, 2023.
41. Vaišvilaitė, R., *LTH 102 Introductory Lithuanian II: Exercise Book*. Klaipėda: LCC tarptautinis universitetas, 2023.
42. Vaškevičienė, L., Kutanovienė, E., Valančiauskienė, A. *Pažiūrėk! Paklausk! Pasakyk!* Vilnius, 2015.
43. Vilkienė, L., Stumbrienė, V., Roebuck W. *365 Lithuanian verbs*. Vilnius: Tyto alba, 2008.
44. Žukienė, R. *Lietuvių kalbos pagrindai rusakalbams*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2013. (2022 leidimas)
45. Žulienė, V. *Lietuvių kalbos pratybos kitakalbams*. Kaunas: Technologija, 2000.

Šaltinių sąrašas

1. Apprenticeships boost immigrant integration in Switzerland, <https://www.swissinfo.ch/eng/various/beat-jans-honours-successful-integration-pre-apprenticeship/90238742>
2. Andziulienė, L., Kelli, K., Krikštonis, A., Vilkancienė, L., Sušinsienė, V., Bazarienė, N., Brazauskienė, R., *Integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas*. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
3. Basakirskas, A., Mačiulis, A., *Automobilio techninė priežiūra. Automobilių remontininkų rengimas*. Vilnius: Profesinio mokymo metodikos centras, 2008. https://vavm.lt/wp-content/uploads/2020/04/Knyga_III.pdf
4. *Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys*. Vilnius, 2008.
5. Bijeikienė V., Pundziuvienė D., IDKM diegimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose: atvejo analizė. *Santalka: Filologija, Edukologija / Coactivity: Pfilology, Educology*, 2015, 23 (1), p. 1–13.
6. *Content-Based Second Language Instruction: What is this?* Center for Advanced Research and Language Acquisition (Carla) <https://archive.carla.umn.edu/cobaltt/CBI.html>
7. *Darbų saugos pavyzdinė instrukcija*. <https://suvinimopasaulis.lt/ds-pavyzdine-instrukcija>
8. <https://fide-service.ch/en/home>
9. *Grožio paslaugoms teikti naudojamų instrumentų priežiūros metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Užkrečiamų ligų ir AIDS centras, 2011.
10. *Grožio studijų kryptis. Kirpimas. Modulinė profesinio ugdymo programa*. Kaunas: Karaliaus Mindaugo profesinio ugdymo centras, 2015.
11. *Integruota pamoka profesiniame mokyme: metodinės rekomendacijos*. Panevėžio darbo rinkos mokymo centras, 2018. https://www.paneveziomc.lt/uploads/Projektai/Vaida/Metodines_Integruota%2520pamoka.pdf
12. Integruotos dalyko ir užsienio kalbos pamokos (EMILE, CLIL) Lietuvos mokyklose. *Švietimo problemos analizė*. 2019 m. spalio Nr. 4 (175). https://smsm.lrv.lt/public/canonical/1725261273/5905/Integruotas-dalyko-ir-uzsienio-kalbos-mokymas_Internetui.pdf
13. KNAUF: Q1-Q4 paviršiaus paruošimo metodika. Statai. Statybos taisyklės. Lietuvos statybininkų asociacija. https://statai.lt/wp-content/uploads/2024/11/Knauf-Glaistymo-metodika_Bukletas.pdf
14. *Le portail officiel suisse d'information de l'orientation professionnelle, universitaire et de carrière*, <https://www.orientation.ch/>
15. *Metodinis vadovas profesinio mokymo įstaigoms dėl trečiųjų šalių piliečių integracijos*. Vilnius: Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, 2025.
16. Priušauskaitė, J., Ramonienė, M., Stumbrienė, V., Vilkienė L., *Lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymas: Keletas metodikos klausimų*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2022.
17. Ramonienė, M., Vilkienė, L., *Po truputį: Lietuvių kalbos vadovėlis kitakalbiams*. Mokytojo knyga. Vilnius: Baltos lankos, 1998.
18. Richards, J. C., Pun, J., A Typology of English-Medium Instruction. *RELC Journal*. February 2021.
19. Roodsari, S. Z., Harrison, J., Content-based Instruction in Communicative Language Teaching. *Journal of Classroom Action Research*, Vol. 3 No 2, August, 2024. <https://journal.eltaorganization.org/index.php/jcar/article/view/265/218>
20. Siūloma nuo kitų metų užsieniečiams užtikrinti profesinį mokymą lietuvių kalba, *Naujienos* 2025-11-05, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, <https://smsm.lrv.lt/lt/naujienos-1/pranesimai-ziniasklaidai-1/siuloma-nuo-kitu-metu-uzsienieciams-uztikrinti-profesini-mokyma-lietuviu-kalba-kD82/>
21. Stumbrienė, V., Kaškelevičienė, A., *Nė dienos be lietuvių kalbos*. Mokytojo knyga. Vilnius: Gimtasis žodis, 2002.

22. Švietimo valdymo informacinė sistema. PM mokiniai. <https://svis.emokykla.lt/pm-mokiniai/>
23. Valgiaraščiai ir technologinės kortelės ugdymo bei gydymo įstaigoms. <https://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/visuomenes-sveikatos-prieziura/mityba-ir-fizinis-aktyvumas-2/valgiarasciai-ir-technologines-korteles-ugdymo-bei-gydymo-istaigoms/>
24. Vocational education and training VET, apprenticeship, <https://www.orientation.ch/dyn/show/244498>

KVALIFIKACIJŲ IR
PROFESINIO MOKYMO
PLĖTROS CENTRAS

Viršuliškių g. 103, LT-07196 Vilnius

Tel. +370 670 04 104

El. p. info@kpmpc.lt

<https://kpmpc.lrv.lt/>